

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

Bakalářská práce

2023

Tomáš Čevela

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

**Boj proti dezinformacím v České republice a Spolkové
republice Německo**

Bakalářská práce

Autor práce: Tomáš Čevela

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: doc. JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 5. 2023

Tomáš Čevela

Bibliografický záznam

ČEVELA, Tomáš. *Boj proti dezinformacím v České republice a Spolkové republice Německo*. Praha, 2023. 49 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Rozsah práce: 60 949 znaků

Abstrakt

Předložená práce se zabývá bojem České republiky a Spolkové republiky Německo s dezinformacemi. Vzniká na pozadí konvenčního válečného konfliktu, invaze Ruské federace na Ukrajinu. Ruská federace zároveň v rámci hybridní války využívá informačního prostoru k rozšiřování svého vlivu v Evropě. Práce porovnává prostředky a postup obou států při potírání dezinformací, konkrétně komparuje legislativní rámec obou států, jejich instituce a jejich mezinárodní spolupráci. Práce došla k závěru, že v mnoha aspektech Česká republika za Německem zaostává. Oba státy sice mají podobný přístup v zakládání, resp. zmocňování státních institucí k boji proti dezinformacím a v mezinárodní spolupráci. Nicméně Česká republika na rozdíl od Německa zatím nemá účinnou legislativu, která by umožňovala dezinformace potírat a neinvestuje prostředky do občanského vzdělávání a do výzkumných projektů.

Abstract

The presented work deals with the struggle of the Czech Republic and the Federal Republic of Germany with disinformation. It arises against the background of a conventional war conflict, the invasion of Ukraine by the Russian Federation. At the same time, the Russian Federation is using the information space to expand its influence in Europe as part of the hybrid war. The work compares the means and procedure of both states in combating disinformation, specifically compares the legislative framework of both states, their institutions and their international cooperation. The work came to the conclusion that in many aspects the Czech Republic lags behind Germany. Although both states have a similar approach in establishing or empowering state institutions to combat disinformation and in international cooperation. However, unlike Germany, the Czech Republic does not yet have effective legislation to combat disinformation and does not invest funds in civic education and research projects.

Klíčová slova

dezinformace, hybridní válka, informační válka, strategická komunikace, SRN, ČR, porovnání

Keywords

disinformation, hybrid warfare, information warfare, strategic communication, Germany, Czech republic, comparison

Title

Fighting disinformation in the Czech Republic and Germany

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce doc. JUDr. Vladimíru Handlovi, CSc. za ochotu, profesionalitu, užitečné rady a připomínky při konzultacích. Dále bych rád poděkoval své přítelkyni, rodině a kamarádům z Ministerstva obrany, zahraničí a vnitra za jejich rady, pomoc a vřelou podporu.

Obsah

ÚVOD	1
1. HYBRIDNÍ VÁLKA	2
1.1. INFORMACE V HYBRIDNÍ VÁLCE	4
1.2. ZPŮSOBY BOJE PROTI DEZINFORMACÍM	5
2. BOJ PROTI DEZINFORMACÍM V ČESKÉ REPUBLICĚ	6
2.1. LEGISLATIVNÍ RÁMEC PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY	6
2.1.1. <i>Tisk</i>	7
2.1.2. <i>Rozhlas a televize</i>	9
2.1.3. <i>Internet</i>	9
2.2. STÁTNÍ INSTITUCE ZŘÍZENÉ NEBO ZMOCNĚNÉ PRO BOJ S DEZINFORMACEMI V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	11
2.2.1. <i>Koordinace boje proti dezinformacím v rámci státních orgánů</i>	14
2.3. BOJ PROTI DEZINFORMACÍM V RÁMCI MEZINÁRODNÍCH, BI- A MULTILATERÁLNÍCH ORGANIZACÍ A INICIATIV	15
3. BOJ PROTI DEZINFORMACÍM VE SPOLKOVÉ REPUBLICĚ NĚMECKO	17
3.1. LEGISLATIVNÍ PŘEDPISY PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY VE SPOLKOVÉ REPUBLICĚ NĚMECKO.....	17
3.1.1. <i>Tisk</i>	18
3.1.2. <i>Rozhlas a televize</i>	19
3.1.3. <i>Internet</i>	20
3.2. STÁTNÍ INSTITUCE ZŘÍZENÉ NEBO ZMOCNĚNÉ PRO BOJ S DEZINFORMACEMI VE SPOLKOVÉ REPUBLICĚ NĚMECKO	21
3.2.1. <i>Koordinace boje proti dezinformacím v rámci státních orgánů</i>	26
3.3. BOJ PROTI DEZINFORMACÍM V RÁMCI MEZINÁRODNÍCH, BI- A MULTILATERÁLNÍCH ORGANIZACÍ A INICIATIV	27
4. KOMPARACE	28
ZÁVĚR	32
SUMMARY	33
POUŽITÁ LITERATURA	34

Úvod

Čistě konvenční válka zahrnující užívání zbraní hromadného ničení na zemi, ve vzduchu či na moři ztratila při dosahování politických cílů své výsadní postavení.¹ Ozbrojený ruský útok na suverénní Ukrajinu Evropě v současnosti sice dokazuje, že konvenční válka ještě jinými formami válčení zcela nahrazena nebude, Ruská federace je v současnosti a minimálně od roku 2014 již byla, zářným příkladem toho, jak se vede hybridní válka proti Západu. Válku nevede pouze na frontové linii na Ukrajině, svůj vliv a moc prosazuje také na západě i skrze ekonomickou a informační sféru.

Jedním z bojišť hybridních konfliktů je informační prostor. Ze strany nepřítele bývá takticky kontaminován dezinformacemi a dalšími druhy informačního znečištění, což může ovlivňovat nejen veřejné mínění a volební výsledky, ale i ohrožovat demokracii a právní stát. Jako reakci se národní státy, nadnárodní a mezinárodní organizace, ale i neziskový sektor různými prostředky proti dezinformacím snaží budovat odolnost.²

Téma předložené bakalářské práce je boj České republiky a Spolkové republiky Německo (SRN) proti dezinformacím. Vzhledem k tomu, že jsou si obě země nejen geograficky, nýbrž i geopoliticky podobné a jsou součástí stěžejních mezinárodních organizací, EU a NATO, lze v jejich boji proti dezinformacím očekávat mnoho styčných bodů. Nachází se v podobné sféře vlivu mocností, Ruska a Číny, které se snaží, i za použití hybridních a dezinformačních kampaní, celý region destabilizovat.

Jedná se o komparativní analýzu. Práce má za cíl nejdříve nastínit prostředky, kterými se oba státy snaží dopad dezinformací minimalizovat a následně postup obou států porovnat. Odpovídá na následující výzkumné otázky: „Jakým způsobem bojují německé a české státní orgány proti dezinformacím? Jaké rozdíly lze v přístupech obou států vypořádat?“

Text je rozdělen do čtyř stěžejních částí. První se zabývá úlohou dezinformací v současném informačním prostoru. Zasazuje boj prostřednictvím dezinformací do kontextu

¹ Tad A. Schnauffer II, „Redefining Hybrid Warfare: Russia’s Non-linear War against the West“, *Journal of Strategic Security* 10, č. 1 (2017): 1, <http://doi.org/10.5038/1944-0472.10.1.1538> (staženo 30. dubna 2023).

² Shashi Jayakumar, Benjamin Ang a Nur Diyanah Anwar, eds. *Disinformation and Fake News* (Singapore: Palgrave Macmillan, 2021), 24.

hybridní války a jmenuje způsoby, jakými se lze proti působení dezinformací bránit. Následující část se věnuje boji proti dezinformacím v České republice. Jmenuje legislativní rámec upravující sdělovací prostředky a následně charakterizuje národní boj proti dezinformacím skrze různé státní instituce a způsob, jakým Česká republika proti dezinformacím bojuje v rámci bi- a multilaterálních a mezinárodních institucích. Tuto strukturu následně kopíruje i kapitola zabývající se Německem. Poslední kapitola se již věnuje samotné komparaci českého a německého přístupu k dezinformacím. Jmenuje stěžejní i dílčí styčné body i odlišnosti v jejich boji.

Práce čerpá z odborných článků, publikací a informací publikovaných státními orgány České republiky a SRN. V teoretické části se práce opírá o odborné články zabývající se hybridními hrozbami, rolí informačního prostoru v hybridní válce, i dezinformacemi samotnými. Stěžejní publikací pro tuto část práce byl sborník „Challenging Online Propaganda and Disinformation in the 21st Century“ Miloše Gregore a Petry Mlejnkové z roku 2021 a článek „Fake news, rumor, information pollution in social media and web: A contemporary survey of state-of-the-arts, challenges and opportunities“ Priyanky Meel a Dineshe Kumara Vishwakarmy z roku 2020. V dalších kapitolách práce čerpá především z informací zveřejněných německými a českými státními orgány a mezinárodními organizacemi.

1. Hybridní válka

Hybridní válka je synchronizované spojení vojenských a civilních prostředků za účelem dosažení nadvlády nad protivníkem bez přímého použití vojenské síly a tím vyvolání přímého konfliktu mezi zúčastněnými stranami. Cílem může být pokus jednotlivých aktérů o udržení nedemokratického režimu nebo jeho vytvoření, a to za účelem získání nebo posílení vlivu v mezinárodních otázkách. Využívání prostředků hybridní války umožňuje aktérům, kteří nemají dostatečnou vojenskou moc nebo jim situace neumožňuje užití přímých vojenských prostředků, prosazovat své zájmy bez vyvolání přímého vojenského konfliktu. Také jim tyto prostředky dávají možnost, ať věrohodně či nevěrohodně, jejich přímé zapojení do konfliktu nebo situace popírat. Tím dosahují u protivníků zmatení a

v některých situacích tím mohou zabránit mezinárodní komunitě nebo multilaterálním organizacím situaci efektivně monitorovat nebo zabraňovat v protireakci.³

V souladu s tím může hybridní konflikt zahrnovat jak státní, tak nestátní aktéry využívající širokou škálu prostředků k dosažení svých cílů.⁴ Nástroje, které bývají v hybridních kampaních využívány lze nalézt na spektru DIMEFIL, které zahrnuje sedm hlavních nástrojů národní moci: diplomacie/politika (diplomatic power), informace (information), ozbrojené síly (military power), ekonomická moc (economic power), finančníctví (financial power), zpravodajství (intelligence) a veřejný pořádek a právní stát (law enforcement).⁵ Každý nástroj národní moci je v hybridní válce ze stran nepřátelských států využíván jiným způsobem, konkrétně se jedná se o tyto činnosti:

- D – Vliv a nátlak za pomoci oficiální politické reprezentace a prostředků diplomacie
- I – Využívání prostředků sdělování informací a jejich následné využívání ve svůj prospěch, ať šířením propagandy nebo dezinformací
- M – Vojenskou sílu lze použít jako nátlakový nástroj, ať už jako pouhou hrozbu nebo i přímé využití vojensky připravených diverzních skupin
- E – Nátlak za pomoci ekonomických prostředků, zde lze uvést například cla, nedodávání surovin nebo energií anebo také embarga na různé produkty
- F – Finanční prostředky, například destabilizace měny nebo přímé ovlivňování finančních institucí země.
- I – Zpravodajská činnost nepřátelského státu variující od špionáže do pokusů o získání spolupracovníků pro protistátní činnost
- L – Destabilizace právního pořádku státu a rozvracení společnosti

³ Uwe Hartmann, „Vývoj hybridní hrozby a odolnost jako protiopatření“, *Vojenské rozhledy* 1 (2018): 116-117.

⁴ Jan Almäng, „War, vagueness and hybrid war“, *Defence Studies* 19, č. 2 (2019): 192, DOI: 10.1080/14702436.2019.1597631 (staženo 30. dubna 2023).

⁵ „Co jsou hybridní hrozby“, Ministerstvo vnitra, <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/co-jsou-hybridni-hrozby.aspx> (staženo 1. května 2023).

Činnosti jmenované v každé složce mají za cíl destabilizovat a paralyzovat protivníka, znemožnit jeho rozhodovací procesy a zabránit účinné protireakci.⁶ Hlavními aktéry využívání nástrojů hybridního působení v českých a německých reáliích jsou uváděny Ruská federace a Čínská lidová republika. Díky tomu, že ČR a SRN jsou součástí NATO a EU, je tak přímé vojenské ohrožení nepravděpodobné. Na základě výročních zpráv orgánů zajišťujících obranu proti hybridnímu vlivu je patrné, že se Čína snaží využívat především nástrojů politických a zpravodajských, se zvláštním zaměřením na získávání technologií. Rusko, používá nástrojů politických a zpravodajských, ale vzhledem k válce na Ukrajině se snaží své aktivity stupňovat ve všech oblastech spektra.⁷

1.1. Informace v hybridní válce

Jak již bylo uvedeno, jedním z prostředků hybridní války je informační působení a to ať ve formě přímých dezinformačních kampaní nebo šíření propagandy. Dezinformace jsou nicméně jen jednou formou informačního znečištění, tedy záměrné i nezáměrné kontaminace internetového obsahu.⁸ Dezinformaci lze definovat jako záměrně klamavou informaci se záměrem propagovat přesvědčení, myšlenku, získat finanční zisk nebo poškodit image nepřítele.⁹ Je to také způsob jakým lze konflikt učinit více nepřehledný a tím vyvolat apatii.¹⁰ Mezi ostatní formy informačního znečištění, tedy nepravdivých informací patří hoaxy, fake news, falešné recenze, satira, drby, misinformace (nepravdivé informace, šířené neúmyslně), clickbaity, či konspirační teorie. Dezinformace ve falešných zprávách mohou být logicky organizovány a podporovány empiricky ověřitelnými fakty s určitým náznakem snadno uvěřitelného spiknutí. Některé dezinformace, aby byly lépe konzumovány

⁶ „Co jsou hybridní hrozby“.

⁷ „Verfassungsschutzbericht 2021“, Bundesamt für Verfassungsschutz, <https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/DE/verfassungsschutzberichte/2022-06-07-verfassungsschutzbericht-2021.html> (staženo 1. května 2023)

„Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2021“, Bezpečnostní informační služba, <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2021-e1718a7b.html> (staženo 1. května 2023).

⁸ Priyanka Meel a Dinesh Kumar Vishwakarma, „Fake news, rumor, information pollution in social media and web: A contemporary survey of state-of-the-arts, challenges and opportunities“, *Expert Systems with Applications* 153 (2020): 1, <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2019.112986>. (staženo 30. dubna 2023).

⁹ Meel a Vishwakarma, „Fake news, rumor, information pollution in social media and web: A contemporary survey of state-of-the-arts, challenges and opportunities“, 5.

¹⁰ Miloš Gregor a Petra Mlejnková, „Facing Disinformation: Narratives and Manipulative Techniques Deployed in the Czech Republic“, *Politics in Central Europe* 17, č. 3 (září 2021): 541-564, <https://doi.org/10.2478/pce-2021-0023> (staženo 1. května 2023).

kritičtějšími čtenáři, mohou zahrnovat záměrné nedostatky, které by měly být odhaleny a v důsledku toho navést čtenář požadovaným směrem.¹¹ Termín dezinformace často slouží jako zastřešující pojem pro všechny tyto typy informačního znečištění. Motivací záměrného informačního znečišťování jsou kromě finančních zisků, reklamy a zábavy také politické a ideologické záměry. Cílem v hybridní válce bývá poškození veřejného mínění oponenta, získání sympatizantů pro konkrétní organizaci či ideologii, filozofii.¹²

Dezinformace a propaganda mohou ovlivnit každého jednotlivce různými způsoby a mohou být konstruovány i s cílem zaměřit se na jedinou osobu – poměrně nákladná strategie, ale za určitých podmínek s vysokým ziskem. V kontextu širší populace můžeme také identifikovat potenciální škody, hrozby, které jsou relevantní z hlediska budování odolné společnosti a ochrany demokracie, demokratických hodnot a stability a legitimacy politického režimu. Dezinformace poškozují demokracii tím, že se snaží podkopat důvěru v demokratický systém, který se skládá z politických institucí, ústavních a politických činitelů. Dezinformační narativy se snaží vyvolat dojem, že političtí představitelé zrazují své voliče a špatně vládou, nebo vytvořit atmosféru, kde všichni lžou a nikomu nelze věřit.¹³

1.2. Způsoby boje proti dezinformacím

Nejúčinnějším prostředkem proti dezinformacím je odolnost publika a cílové skupiny, na kterou jsou dezinformace mířeny. Mediální gramotnost, schopnost rozeznat důvěryhodné zdroje od nedůvěryhodných, pravděpodobné od nepravděpodobného to výrazně snižuje účinnost, průnik a šíření dezinformačních narativů.¹⁴

Šířící se dezinformace a s nimi spojená nebezpečí působí ze strany poškozených protiútok na různých úrovních. Národní státy a jejich vlády, nadnárodní a mezinárodní organizace, neziskový i komerční sektor za účelem ochrany společností přijali opatření. Naléhavost této problematiky dokazuje i zapojení obranných institucí. Do boje proti

¹¹ Ondřej Filipec, „Towards a Disinformation Resilient Society? The Experience of the Czech Republic“, *Cosmopolitan Civil Societies Journal* 11, č. 1 (2019): 1-26, <https://doi.org/10.5130/ccs.v11.i1.6065> (staženo 1. května 2023).

¹² Meel a Vishwakarma, „Fake news, rumor, information pollution in social media and web: A contemporary survey of state-of-the-arts, challenges and opportunities“, 5.

¹³ Miloš Gregor a Petra Mlejnková, eds. *Challenging Online Propaganda and Disinformation in the 21st Century* (Cham: Palgrave Macmillan, 2021), 88.

¹⁴ „Media literacy: The importance of media literacy in fighting disinformation“, European Digital Media Observatory, <https://edmo.eu/media-literacy/the-importance-of-media-literacy-in-fighting-disinformation/> (staženo 30. dubna 2023).

dezinformacím se do velké míry zapojuje i občanský sektor skrze vzdělávací kampaně. Zakládají se fact-checkingové iniciativy a projekty zvyšující digitální gramotnost a schopnost dezinformace rozlišovat. Součástí trendu je rovněž posílení tradičních a seriózních médií, které dezinformace vyvracejí. Reakci lze zaznamenat i ze strany provozovatelů sociálních sítí, například Facebooku a Twitteru.¹⁵

Mezi hlavní typy reakcí proti současné vlně dezinformací na vládním a mezivládní úrovni patří:

- Pojmenování problematiky dezinformací a definice protipatření strategických bezpečnostních konceptů, materiálů či specializovaných dokumentů
- Nové právní normy či doporučení cílené na čelení dezinformací
- Přesměrování tradičních bezpečnostních institucí a vytvoření nových specializovaných institucí proti dezinformacím a hybridním hrozbám
- Výzkum a získávání specializovaných technologických nástrojů proti dezinformacím, např. obrana proti umělé inteligenci¹⁶

2. Boj proti dezinformacím v České republice

Česká republika otevřeně deklaruje a uznává dezinformační hrozbu ze strany Ruské federace a již od zahájení okupace krymského poloostrova roku 2014 zahájila protipatření. Hrozbu ruské hybridní války včetně dezinformačních kampaní Česká republika jmenuje v klíčových strategických a vládních dokumentech.¹⁷ Jako další stěžejní hrozbu vnímá Česká republika Čínskou lidovou republiku. Ve výroční zprávě z roku 2021 ji Bezpečnostní informační služba (BIS) jmenuje vedle Íránu jako komplexní zpravodajskou hrozbu.¹⁸

2.1. Legislativní rámec pro sdělovací prostředky

V širším kontextu se působením médií v českém právním pořádku věnuje už Ústava

¹⁵ Gregor a Mlejnková, eds. *Challenging Online Propaganda and Disinformation in the 21st Century*, 93-94.

¹⁶ *Ibid*, 95.

¹⁷ Marek Rehtik a Miroslav Mareš, „Russian disinformation threat: comparative case study of Czech and Slovak approaches“, *Journal of Comparative Politics* 14, č. 1 (leden 2021): 8.

¹⁸ „Výroční zpráva 2021,“ Bezpečnostní informační služba, 2021, <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2021-vz-cz-2.pdf> (staženo 1. května 2023).

České republiky, konkrétně Listina základních práv a svobod, která je od r. 1992 součástí ústavního pořádku České republiky. Konkrétně v článku 17 zaručuje svobodu projevu,¹⁹ definuje „právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.“²⁰ Dále vylučuje cenzuru²¹ a jmenuje, v jakých případech lze svobodu projevu a právo na vyhledávání a šíření informací omezit.²²

Stěžejní způsob, jak se mohou dezinformace šířit, jsou sdělovací prostředky, tisk, televize, rozhlas, a především online média a sociální sítě. Česká republika má mnoho zákonů, které lze k médiím vztáhnout, ale ty se přímo nezabývají otázkou dezinformací, ani nezahrnují problematiku hybridního boje. Stav české legislativy v otázkách dezinformací v oblasti médií nám však umožňuje posoudit dokument „Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně“ Ministerstva vnitra ve spolupráci s Ministerstvem obrany a Ministerstvem spravedlnosti z roku 2022.²³

2.1.1. Tisk

Jedním z komunikačních kanálů, kterým se mohou dezinformace šířit, je tisk. Dle Media Projektů z roku 2022 vydaným Uníí vydavatelů čte tisk více než 8 z 10 obyvatel České republiky ve věku mezi 12–79 lety. Jeho celkový zásah 82 % populace.²⁴

Právy a povinnostmi vydavatelů periodického tisku, který je vydáván a šířen na území ČR se zabývá zákon č. 46/2000 Sb. (tiskový zákon). Tiskem se zde rozumí noviny a další tiskoviny, které se vydávají nejméně dvakrát ročně. Některé jeho předpisy se však nevztahují k tisku, který je vydáván mimo naše teritorium. Tisk vydávaný v zahraničí například není povinen uveřejňovat důležitá oznámení, která jsou ve veřejném zájmu (například mobilizační vyhlášky aj.).²⁵ Obecně platí, že podle § 4 tiskového zákona odpovídá

¹⁹ Čl. 17, č. 1, Listiny základních práv a svobod, ve znění účinném k 1.5. 2023.

²⁰ Čl. 17, č. 2, Listiny základních práv a svobod, ve znění účinném k 1.5. 2023.

²¹ Čl. 17, č. 3, Listiny základních práv a svobod, ve znění účinném k 1.5. 2023.

²² Čl. 17, č. 4, Listiny základních práv a svobod, ve znění účinném k 1.5. 2023.

²³ „Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně“, Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Ministerstvem obrany a Ministerstvem spravedlnosti, Praha, 2022, <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analyza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx> (staženo 30. dubna 2023).

²⁴ „Media projekt 2022“, Median, 2022, https://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2022/08/MP_2022_2Q_zprava_v07.pdf (staženo 30. dubna 2023).

²⁵ Zákon č. 46/2000 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném k 1. 5. 2023.

za obsah tisku vydavatel.²⁶ Podle § 4a tiskového zákona pro vydavatele tisku samosprávného územního celku je stanovena zvláštní povinnost podávat objektivní a vyvážené informace o územním samosprávném celku a věnovat přiměřený prostor uveřejňování sdělení členů zastupitelstva územního samosprávného celku.²⁷ Za obsah reklamy a inzerce odpovídá podle § 5 tiskového zákona vydavatel a tento neodpovídá za pravdivost údajů obsažených v reklamě a inzerci uveřejněné v tisku.²⁸

V případě dezinformací je jedním z teoreticky použitelných nástrojů § 10 odst. 1 tiskového zákona, který upravuje právo na odpověď. To umožňuje fyzické nebo právnické osobě právo požadovat u vydavatele uveřejnění odpovědi, pokud byla v tisku zveřejněna informace obsahující tvrzení, která by se mohla dotknout cti nebo soukromí fyzické osoby nebo by poškozovala dobrou pověst právnické osoby.²⁹ Paragrafy 11 a 13 pak definují povinnost tisku zveřejnit tuto odpověď, a tak napravit nepravdivé sdělení.³⁰ V případě, že vydavatel tisku nevyhoví, může poškozená osoba podle § 14 vyhovění soudně vymáhat.³¹

Aplikaci těchto paragrafů však musí vymáhat sama poškozená osoba bez institucionální podpory, a tudíž zůstává toto břímě postižené osobě. Na nedostatečnost české legislativy poukazují i závěry již zmiňované „Analýzy připravenosti ČR čelit závažné dezinformační vlně“³²:

„Současná úprava tiskového práva nemá možnost, jakkoliv podstatně ovlivnit vznik, průběh či zastavení případné dezinformační vlny, a to i vzhledem ke skutečnosti, že zatímco k šíření dezinformací je využíván především internet (internetová periodika či zejména sociální sítě), tiskový zákon se vztahuje pouze na periodický tisk zahrnující noviny, časopisy a jiné tiskoviny, ale nikoliv na internetová periodika, byť tato slouží ke stejnému účelu jako tiskoviny.“³³

²⁶ § 4 zákona č. 46/2000 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

²⁷ § 4a zákona č. 46/2000 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

²⁸ § 5 zákona č. 46/2000 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

²⁹ § 10 odst. 1 zákona č. 46/2000 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

³⁰ § 11 a § 13 zákona č. 46/2000 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

³¹ § 14 zákona č. 46/2000 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

³² „Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně.“

³³ „Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně“ 54.

2.1.2. Rozhlas a televize

Svým dosahem je rozhlas a televize jedním z hlavních segmentů médií, který může být k šíření dezinformací nebo nepřátelského vlivu využit. Dle měření společnosti Nielsen Atmosphere, si televizi denně pustí okolo 6,7 milionu Čechů.³⁴ Televizní a rozhlasové vysílání je upraveno zákonem č. 231/2001 Sb.³⁵ Nalezneme zde podobné paragrafy jako u tiskového zákona. Jako příklad lze uvést § 35, který podobně jako § 10 tiskového zákona, upravuje právo osoby na zveřejnění odpovědi osoby, která se domnívá, že byla poškozena její čest, jméno nebo dobrá pověst.³⁶

Některé paragrafy lze teoreticky označit jako nástroj proti dezinformacím. Jedná se o § 31, dle kterého má provozovatel vysílání povinnost poskytovat objektivní a vyvážené informace. Je také dbáno na to, aby vysílatel nezvýhodňoval jednu politickou stranu nebo politický názor a poskytoval vyváženou nabídku veškerému obyvatelstvu.³⁷ Mezi základní povinnosti provozovatelů podle § 32 zákona patří také zabezpečit, aby jejich pořady nešířily propagandu, nezlehčovaly válku a kruté nebo jinak nelidské jednání, nevyvolávaly nenávist a neobsahovaly podprahová sdělení a jiné podobné prvky.³⁸

Další paragrafy se pak zabývají jednotlivými sankcemi, a i případnými zásahy Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Kvůli nepružnosti jednotlivých paragrafů, však zůstává otázkou, zda jsou tyto nástroje pro potírání dezinformací dostatečně účinné.

2.1.3. Internet

Roli tradičních médií však již dlouhodobě přebírají zpravodajské weby a sociální sítě. V průměru každý Čech strávil na sítích 2,5 hodiny, 88 % osob nad 60 let si v ČR sociální sítě alespoň vyzkoušelo.³⁹ Právě internet, sociální sítě, dezinformační weby a řetězové emaily hrají v šíření dezinformací zásadní roli. Skrze internet je protivník schopen proniknout k vysokému počtu uživatelů, a to za poměrně velmi nízké náklady.⁴⁰ Jak významné sociální sítě, i internetová periodika fungují v dosud pouze minimálně

³⁴ „Sledovanost televize – co jsou fakta a co mýty?“, Atmedia, říjen 2019, <https://www.atmedia.cz/sledovanost-televize-co-jsou-fakta-a-co-myty> (staženo 30. dubna 2023).

³⁵ Zákon č. 231/2001 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném k 1. 5. 2023.

³⁶ § 35 zákona č. 231/2001 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

³⁷ § 31 zákona č. 231/2001 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

³⁸ § 32 zákona č. 231/2001 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném k 1.5. 2023.

³⁹ „AMI Digital Index2022“, Ami Digital, 2022, <https://amidigital.cz/index2022/> (staženo 1. května 2023)

⁴⁰ „Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně“.

regulovaném prostředí. Na internetová periodika se nevztahuje ani tiskový zákon, ani zákon o rozhlasovém a televizním vysílání a samostatný zákon ošetřující dezinformace online v České republice zatím není v platnosti.⁴¹

Na nedostatečnost legislativní úpravy v tomto stěžejním segmentu, kde se dezinformace šíří poukazují i závěry „Analýzy připravenosti ČR čelit závažné dezinformační vlně“. Současné trestní, přestupkové, civilní ani tiskové právo dle analýzy „neumožňuje jakkoliv podstatně ovlivnit vznik, průběh či zastavení případné dezinformační vlny“.⁴² Analýza zvažuje i ostatní právní úpravy, které by mohly vznik dezinformační vlny zvrátit, či jakkoliv ovlivnit, jako například právní úpravu volebních kampaní, regulaci reklamy, právní úpravy krizového řízení či právní úpravu nekrizových bezpečnostních incidentů. Dochází nicméně k závěru, že žádná z nich přímo na šíření dezinformací není využitelná.⁴³

Pouze v některých extrémních případech dezinformační obsah zasahuje i do trestního práva. Konkrétně může dezinformační obsah splňovat skutkovou podstatu § 184 pomluvy, § 345 krivého obvinění, § 355 hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, § 356 podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, § 357 šíření poplašné zprávy, § 365 schvalování trestného činu, § 364 podněcování k trestnému činu, nebo § 404 projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.⁴⁴ Česká veřejnost již byla svědkem prvních soudních líčení proti osobám, které se na šíření dezinformací podílejí a byli v souvislosti s tím i trestně stíháni nebo odsouzeni. Takovým příkladem může být příklad paní Jany Peterkové, se kterou bylo vedeno řízení kvůli podezření ze šíření poplašné zprávy ve věci úmrtí seniorů v domově pro seniory v Měšicích po vakcínách proti Covidu- 19,⁴⁵ nebo s pány Tomášem Čermákem nebo Patrikem Tušlem.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid, 38.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestního zákoníku ve znění účinném 3.5.2023

⁴⁵ Šimon Rogner, „Státní zástupce obžaloval Janu Peterkovou za lži o úmrtích seniorů po očkování“, ČT24, 27. září 2022, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3532478-statni-zastupce-obzaloval-janu-peterkovou-za-lzi-o-umrtich-senioru-po-ockovani> (staženo 1. května 2022).

2.2. Státní instituce zřízené nebo zmocněné pro boj s dezinformacemi v České republice

V České republice existuje několik institucí zabývajících se problematikou dezinformací a šíření nepřátelského vlivu. Prvním z nich je Centrum proti hybridním hrozbám (CHH). To vzniklo na základě auditu národní bezpečnosti z roku 2016⁴⁶ a bezpečnostní strategie státu z roku 2015⁴⁷ pod názvem Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. Zabývalo se jak problematikou hybridních hrozeb, tak i ochrannou měkkých cílů proti teroristickým hrozbám. Pracoviště působilo od roku 2017 do roku 2022. V roce 2022 se od centra oddělila agenda terorismu a centrum se začalo věnovat pouze otázce hybridních hrozeb ve vnitřní bezpečnosti. Toto pracoviště se specializuje na analýzu a tvorbu koncepce v oblasti vnitřní bezpečnosti. Zaměřuje se na celostátní hrozby, jako jsou například vlivové aktivity cizích mocností a šíření dezinformací, které mohou ohrozit vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek. Dále se věnuje bezpečnostním aspektům migrace a pomáhá zvyšovat odolnost veřejné správy a dalším subjektům proti působení cizích mocností. V rámci práce s veřejností vykonává osvětu veřejnosti za pomoci sociálních sítí a na webových stránkách organizace.⁴⁸

CHH není orgánem (či pracovištěm) strategické komunikace. Na svých webových stránkách uvádějí, že strategické komunikaci rozumí a také komunikují s veřejností, ale děje se tak pouze v mezích boje proti dezinformacím s dopadem na vnitřní bezpečnost. Podobné pracoviště, jakým je CHH, tedy takové, které by provádělo monitoring a analýzu převážně hybridních hrozeb (včetně dezinformačních narativů) a navrhovalo opatření k jejich řešení, v žádném jiném rezortu neexistuje.⁴⁹

Dalším státním orgánem, který zajišťuje boj proti dezinformacím je Bezpečnostní informační služba (BIS). Bezpečnostní informační služba je zpravodajská služba České

⁴⁶ „Audit národní bezpečnosti“, Ministerstvo vnitra České republiky, Praha, 2016, <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf> (staženo 30. dubna 2023).

⁴⁷ „Bezpečnostní strategie České republiky 2015“, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Praha, 2015. <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf> (staženo 30. dubna 2023).

⁴⁸ „Aktuality“, Centrum proti hybridním hrozbám, <https://www.mvcr.cz/chh/terorismus-web-aktuality-aktuality.aspx> (staženo 1. května 2023)

⁴⁹ „Speciální dokumenty - FAQ“, Centrum proti hybridním hrozbám, <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/specialni-dokumenty-faq.aspx> (staženo 1. května 2023)

republiky fungující na základě zákona 154/94 sb.⁵⁰ Problematikou dezinformací se dle svých webových stránek zabývá hlavně v rámci kontrašpionáže, kdy pomocí informační a preventivní funkce odhaluje a potírá vlivové operace cizích mocí na území České republiky. Výsledky své práce přístupné pro veřejnost pravidelně zveřejňuje ve svých výročních zprávách. Maření vlivových operací je zveřejněno již ve výročních zprávách z roku 1996 a 1997.⁵¹ Zmínku ohledně dezinformací jako součásti informačních operací lze nalézt ve výroční zprávě z roku 2016⁵² a v roce 2020 jsou zmiňovány dezinformace již šestnáctkrát.⁵³

Svou roli v boji proti dezinformacím vykonává i Vojenské zpravodajství. Vojenské zpravodajství je jednotnou ozbrojenou zpravodajskou službou České republiky. Je to jediná česká zpravodajská služba, která integruje jak rozvědnou, tak kontrarozvědnou činnost. Historie československého vojenského zpravodajství sahá až do doby první světové války, kdy bylo v listopadu roku 1918 oficiálně založeno organizované zpravodajské oddělení československé armády. V současné době existuje Vojenské zpravodajství, které bylo v roce 2005 vytvořeno sloučením tehdejšího kontrarozvědného Vojenského obranného zpravodajství a rozvědné Vojenské zpravodajské služby.⁵⁴ Na svých stránkách Vojenské zpravodajství uvádí jako základní úkol: „získávat, shromažďovat a vyhodnocovat informace důležité pro obranu České republiky“ a monitorovat činnosti zahraničních zpravodajských služeb v oblasti obrany.⁵⁵ Činnost Vojenského zpravodajství je utajená, ale svoji činnost v boji proti dezinformacím zveřejňuje v pravidelných výročních zprávách. Poprvé Vojenské zpravodajství použilo pojem dezinformace ve výroční zprávě z roku 2014⁵⁶. Postupně se jednotlivé zmínky o dezinformacích ve výročních zprávách stupňují. Například ve výroční zprávě z roku 2020 je problematice dezinformací vyhrazena jedna celá kapitola.⁵⁷

⁵⁰ Zákon č. 154/1994 Sb., Zákon o bezpečnostní informační službě, ve znění účinném k 1. 5. 2023.

⁵¹ „Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 1996 a 1997“, Bezpečnostní informační služba, 1. 6 1998, <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-1996-a-1997-d63d487e.html> (staženo 1. května 2023).

⁵² „Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2016“, Bezpečnostní informační služba, 24. října 2017, <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2016-d30334e2.html> (staženo 1. května 2023).

⁵³ „Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2020“, Bezpečnostní informační služba, 23. listopadu 2021, <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2020-158d1414.html> (staženo 1. května 2023).

⁵⁴ „Kdo jsme“, Vojenské zpravodajství, <https://www.vzcr.cz/kdo-jsme-35> (staženo 1. května 2023).

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ „Výroční zpráva o činnosti Vojenského zpravodajství za rok 2014“, Ministerstvo obrany České republiky, Vojenské zpravodajství, <https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocní-zprava-2014.pdf> (staženo 1. května 2023).

⁵⁷ „Výroční zpráva o činnosti Vojenského zpravodajství za rok 2020“, Ministerstvo obrany České republiky, Vojenské zpravodajství, <https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocní-zprava-2020.pdf> (staženo 1. května 2023).

Na poli boje proti dezinformacím se dále podílí Velitelství informačních a kybernetických sil (VeKySIO). Jedná se o taktickou složku Armády České republiky. Velitelství se v rámci svých kompetencí zabývá obranou nejen před kybernetickými, ale také informačními hrozbami. Dezinformace spadají do části informační, konkrétně se stará o připravenost armády čelit vlivovým a kybernetickým operacím. Mimo jiné může také působit v rámci vlivových a psychologických operací a je to hlavní nástroj strategické komunikace armády⁵⁸. Velitelství však nepůsobí pouze v rámci armády, na svých sociálních sítích pravidelně informuje o vlivu dezinformací na společnost a v této problematice provádí osvětu⁵⁹.

Dalším úřadem zabývajícím se bojem proti dezinformacím je Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB), relativně mladý úřad, který vznikl v roce 2017. Primárně se zabývá hrozbami v kybernetickém prostředí a vlivovými operacemi v něm. Ovšem i dezinformace zde hrají svou roli, byť spíše v technickém měřítku. Lze tak například najít zprávy ze cvičení expertů Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost s jejich kolegy ze Slovenska, kde se zabývají i detekováním dezinformací v informačním prostoru⁶⁰.

Dále je v tomto ohledu třeba zmínit Krizový informační tým Ministerstva vnitra ČR (KRIT). KRIT je pracovištěm strategické komunikace, které vzniklo v červenci 2022. Jeho oficiálním úkolem je dávat doporučení pro aktivní a krizovou komunikaci a nabízet vzorové výstupy pro média a sociální sítě.⁶¹ Veřejnosti jsou na jeho webových stránkách také dostupné různé analýzy, doporučení a informační materiály. Dokud existovala funkce vládního zmocněnce pro dezinformace, tak tým podával zprávy jemu, po zrušení funkce své zprávy doručuje přímo Úřadu vlády ČR.

⁵⁸ „Velitelství informačních a kybernetických sil“, Ministerstvo obrany, Armáda ČR, <https://acr.army.cz/struktura/generalni/kyb/velitelstvi-kybernetickych-sil-a-informacnich-operaci-214169/> (staženo 1. května 2023).

⁵⁹ „Velitelství Informačních a kybernetických sil“, Facebook, <https://www.facebook.com/VeKySIO> (staženo 1. května 2023).

⁶⁰ „Úspěch českých a slovenských specialistů na kybernetickou bezpečnost“, Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, 25. duben 2022, <https://nukib.cz/cs/infoservis/aktuality/1833-uspech-ceskych-a-slovenskych-specialistu-na-kybernetickou-bezpecnost/> (staženo 1. května 2023).

⁶¹ Magdaléna Komůrková. „Co dělá na vnitru tajemný tým KRIT? Vládu varoval před nebezpečnou radikalizací zaměstnanců státní správy“, Lidovky.cz, 26. října 2022, https://www.lidovky.cz/domov/radikalizace-fake-news-dezinformace-ministerstvo-vnitra-krit.A221026_172002_ln_domov_hma (staženo 1. května 2023).

V poslední řadě se boji proti dezinformacím ze strany státu věnují oddělení strategické komunikace na ministerstvech a na Úřadu vlády. V roce 2022 byli, jednak na základě národní strategie proti čelení hybridnímu působení, tak i na základě výsledků „Analýzy připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně“ vytvořeny oddělení strategické komunikace na Ministerstvu zahraničních věcí ČR a Úřadu vlády České republiky. Tato oddělení jsou však stále nová a zároveň personálně slabá, takže se zatím nemohla aktivně zapojit do procesu boje s dezinformacemi a jejich výsledky jsou pro veřejnost momentálně slabě viditelné.⁶² Další oddělení strategické komunikace vznikla i na Ministerstvu vnitra a Ministerstvu obrany.

2.2.1. Koordinace boje proti dezinformacím v rámci státních orgánů

Boj proti dezinformacím a související strategická komunikace České republiky je velice roztržštěná a celkově jí chybí centrální koordinační prvek. Počátkem koordinačního mechanismu strategické komunikace v otázkách národní bezpečnosti měla být funkce vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací. Vláda České republiky o zřízení funkce vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací rozhodla 2. března 2022. Zmocněnec měl působit jako poradní orgán vlády, komunikovat s příslušnými ministerstvy a institucemi státní správy, spolupracovat se složkami státu, které se zabývají dezinformacemi a oblastí médií. Měl také koordinovat jejich činnost⁶³. Dne 23. března 2022 byl do této funkce jmenován Michal Klíma. Vzhledem k nedostatečným výsledkům a opakovaným kontroverzím⁶⁴ s dokumentem „Akční plán pro čelení dezinformacím“⁶⁵ byla však tato funkce 16. března 2023 zrušena.⁶⁶ Agenda dezinformací a strategické komunikace pak přešla do velmi široké gesce poradce vlády pro národní bezpečnost, Tomáše Pojara.

⁶² Anonymní zdroj z Ministerstva zahraničních věcí České republiky

⁶³ „Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací“, Vláda České republiky, 15. 2. 2023, https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenci_vlady/vladni-zmocnenec-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-194841/ (staženo 1. května 2023).

⁶⁴ Josef Kopecký, „Zmocněnec pro média a boj s dezinformacemi Klíma končí ve funkci“, idnes.cz, 5. února 2023, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/michal-klima-zmocnenec-pro-media-a-dezinformace-konci.A230215_125431_domaci_tbr (staženo 1. května 2023).

⁶⁵ „Akční plán pro čelení dezinformacím. Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací. Úřad vlády České republiky“, iROZHLAS, 15. listopadu 2022, https://www.irozhlas.cz/sites/default/files/uploader_unmanaged/ap_dezinfo_230116-183115_cib.pdf (staženo 1. května 2023).

⁶⁶ „Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací“, Vláda České republiky, 15. 2. 2023,

Otázka koordinace strategické komunikace se tak vrátila do původního stavu neexistence, kterou uvádí i „Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně“.⁶⁷ Je důležité zmínit, že potřeba centrální koordinace strategické komunikace státu už byla akcentována v národní strategii pro čelení hybridnímu působení z roku 2021.⁶⁸ Současný stav je tedy v rovině absence centrálního gestora strategické komunikace, tak i absence koncepční politiky, jelikož finální dokument „Akční plán pro čelení dezinformacím“⁶⁹ nebyl doposavad přijat a jeho přijetí bohužel ani nelze očekávat. Strategická komunikace ČR, zůstává v institucionální rovině na bedrech jednotlivých tiskových odborů ministerstev, CHH a armádním VeKySIO, které však primárně zajišťuje strategickou komunikaci pro potřeby armády. Odbory strategické komunikace na úřadu vlády a ministerstvu zahraničí jsou zatím personálně slabé a nemohou tak tuto centrální úlohu převzít.

2.3. Boj proti dezinformacím v rámci mezinárodních, bi- a multilaterálních organizací a iniciativ

Česká republika se zabývá problematikou dezinformací a strategické komunikace na mezinárodní scéně, jak bilaterálně, tak i multilaterálně. Jako příklad bilaterální spolupráce lze uvést spolupráci se Slovenskem. Jedná se o partnerství mezi „Centrem boja proti hybridním hrozbám“ při slovenském ministerstvu vnitra a českým CHH. Dalším takovým příkladem je i memorandum o spolupráci českého NÚKIBu se slovenským národním bezpečnostním úřadem v oblasti kybernetické a informační bezpečnosti.⁷⁰

Dezinformační hrozbou se věnují i orgány EU, svou aktivitu zesílily zejména po Ruské anexi Ukrajinských území. Ruská federace začala útočit nejen na důvěru v demokratické národní instituce evropských států, nýbrž i na snahu EU a NATO rozšiřovat

https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenci_vlady/vladni-zmocnenec-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-194841/ (staženo 1. května 2023).

⁶⁷ „Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně“, 54.

⁶⁸ „Národní strategie pro čelení hybridnímu působení“, Ministerstvo obrany, Praha 2021

<https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/narodni-strategie-pro-celeni-hybridnimu-pusobeni.pdf> (staženo 15. dubna 2023)

⁶⁹ „Akční plán pro čelení dezinformacím. Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací. Úřad vlády České republiky“, iROZHLAS, 15. listopadu 2022,

https://www.irozhlas.cz/sites/default/files/uploader_unmanaged/ap_dezinfo_230116-183115_cib.pdf (staženo 1. května 2023).

⁷⁰ „NÚKIB a slovenské NBÚ stvrdily svou spolupráci memorandem“, Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, 9. února 2023, <https://www.nukib.cz/cs/infoservis/aktuality/1935-nukib-a-slovenske-nbu-stvrdily-svou-spolupraci-memorandem/> (staženo 1. května 2023).

do bývalých sovětských satelitních států. Několik evropských klíčových politických dokumentů přímo odkazuje na dezinformace a jejich vztah k demokracii v Evropě, protože liberálně demokratické hodnoty představují základy EU.⁷¹ Jedním z nich je například Akční plán proti dezinformacím Evropské komise z roku 2018⁷² nebo Evropský akční plán pro demokracii z roku 2020.⁷³

Dále Česká republika spolupracuje na úrovni EU v rámci horizontální pracovní skupiny pro zvýšení odolnosti a boj proti hybridním hrozbám Rady EU. Tato skupina poskytuje horizontální přehled otázek souvisejících s hybridními hrozbami na podporu soudržnosti a spolupráce mezi EU a jejími členskými státy.⁷⁴

V rámci EU a Evropské služby pro vnější činnost (EEAS) Česká republika využívá dále systém Rapid Alert System (RAS)⁷⁵. RAS je důležitým prvkem celkového přístupu EU k boji proti dezinformacím a je jedním ze čtyř pilířů akčního plánu proti dezinformacím schváleného Evropskou radou v prosinci 2018.⁷⁶ V rámci EEAS se pak Česká republika podílí skrze pracovní skupinu East StratCom Task Force, vzniklou v roce 2015, na jejím vlajkovém projektu EUvsDisInfo. Zde měl jeden z českých expertů Jakub Kalenský na starosti hlavní činnost odhalování dezinformací a týdenní produkt s názvem Disinformation Review.⁷⁷

⁷¹ Daniel Hinšt, „Disinformation as Geopolitical Risk for Transatlantic Institutions“, *Međunarodne studije* 21, č 2 (2021): 102. <https://doi.org/10.46672/ms.21.2.4> (staženo 1. května 2023).

⁷² „Action Plan against Disinformation“, The Diplomatic Service of the European Union, 5. prosince 2018, https://www.eeas.europa.eu/node/54866_en (staženo 1. května 2023).

⁷³ „European Democracy Action Plan“, European Commission, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_en (staženo 1. května 2023).

⁷⁴ „Horizontal Working Party on Enhancing Resilience and Countering Hybrid Threats“, European Council, Council of the European Union, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/horizontal-working-party-on-enhancing-resilience-and-countering-hybrid-threats/> (staženo 1. května 2023).

⁷⁵ Mezi institucemi EU a členskými státy je zřízen systém rychlého varování s cílem usnadnit sdílení informací a poznatků souvisejících s dezinformačními kampaněmi a koordinovat reakce. RAS je založen na informacích z otevřeného zdroje a bude také čerpat z poznatků z akademické sféry, ověřovatelů faktů, online platforem a mezinárodních partnerů.

⁷⁶ „Factsheet: Rapid Alert System“, The Diplomatic Service of the European Union, 15. března 2019, https://www.eeas.europa.eu/node/59644_en (staženo 1. května 2023).

⁷⁷ „Policy shift overview: How the Czech Republic became one of the European leaders in countering Russian disinformation“, European Values, 10. května 2017, <https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2022/04/policy-shift-overview-how-the-czech-republic-became-one-of-the-european-leaders-in-countering-russian-disinformation.pdf> (staženo 1. května 2023).

Politiku NATO v oblasti dezinformací potvrdil Bruselský summit v červnu 2021, který zdůraznil systémovou konkurenci autoritářských mocností. Zejména Rusko dle Summitu představuje hrozbu pro euroatlantickou bezpečnost kvůli svému vměšování a politickým a ekonomickým tlakům. Čínské ambice jsou navíc systémovou výzvou pro mezinárodní řád založený na pravidlech. V této souvislosti se NATO zabývá zvýšenými hybridními a kybernetickými hrozbami a také dezinformačními kampaněmi.⁷⁸

Dalším mezinárodním projektem, na kterém se Česká republika od roku 2018 podílí, je Hybrid Centre of Excellence se základnou ve Finsku. Jde o mezinárodní, autonomní síťovou organizaci prosazující celovládní a celospolečenský přístup k boji proti hybridním hrozbám.⁷⁹ Účast na aktivitách centra je otevřena všem zemím EU a NATO a počet zúčastněných států se dnes rozrostl na 33 států. Česká republika byla jeho 16. členskou zemí.⁸⁰

3. Boj proti dezinformacím ve Spolkové republice Německo

Česká republika a Německo sdílejí společné nepřátele. Německá vnitřní kontrarozvědka označuje Ruskou federaci jako hrozbu. Spolu s označením Ruska jako hrozby podtrhuje, také dezinformační potenciál, který Rusko proti Německu používá a využívá. Další státy, které jsou označovány jako riziko pro Německo jsou Čína, Irán a Turecká republika.⁸¹

3.1. Legislativní předpisy pro sdělovací prostředky ve Spolkové republice Německo

Německo zohlednilo boj s dezinformacemi přímo ve své legislativě. Dle průzkumu veřejného mínění až 77 procent Němců vyhledává zprávy na internetu.⁸² Sociální sítě mohou být místem a hnacím motorem dezinformací. Jako příklad lze uvést sociální platformu Facebook, které je dle statistik uváděno jako médium s až 70procentním rizikem natrefení

⁷⁸ Daniel Hinšt, „Disinformation as Geopolitical Risk for Transatlantic Institutions“, *Međunarodne studije* 21, č 2 (2021): 102-103, <https://doi.org/10.46672/ms.21.2.4> (staženo 1. května 2023).

⁷⁹ „What is Hybrid CoE?“, Hybrid CoE, <https://www.hybridcoe.fi/who-what-and-how/> (staženo 1. května 2023).

⁸⁰ „Czech Republic becomes a member of Hybrid CoE“, Hybrid CoE, 21. května 2018, <https://www.hybridcoe.fi/news/czech-republic-becomes-a-member-of-hybrid-coe/> (staženo 1. května 2023).

⁸¹ „Verfassungsschutzbericht2021“, Bundesamt für Verfassungsschutz, <https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/DE/verfassungsschutzberichte/2022-06-07-verfassungsschutzbericht-2021.html> (staženo 1. května 2023)

⁸² „Meistgenutzte Informationsquellen der Bevölkerung in Deutschland im Jahr 2022“, Statista, červen 2021, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/171257/umfrage/normalerweise-genutzte-quelle-fuer-informationen/> (staženo 1. května 2023).

na dezinformace.⁸³ Dle profesora Christiana Hoffmana z Univerzity v Lipsku však většina občanů sociální média jako důvěryhodný zdroj informací nevidí. Uvádí, že vůči informacím na platformách sociálních médií panuje velmi vysoká skepse, přestože informace ve skutečnosti pocházejí z renomovaného zdroje. V souvislosti s pandemií koronaviru bylo možné sledovat, jak se občané obraceli především na zavedená, renomovaná média. Také uvádí, že dezinformace jsou distribuovány velmi nerovnoměrně: Je to malá menšina uživatelů internetu, kteří vidí mnoho dezinformací a sami je také šíří. To je často politicky motivováno, protože dezinformace jsou určeny k útoku na politický protějšek. Lépe porozumět tomu, proč a jak taková ohniska s vysokým stupněm nespolehlivých informací vznikají, zůstává nicméně prozatím výzkumnou výzvou.⁸⁴ Messengerové platformy, například Telegram byly také označeny jako častý nástroj šíření dezinformací.⁸⁵

Německé právo v širším kontextu sdělovací prostředky, a tedy i možné šíření dezinformací upravuje ve svém základním zákonu (Grundgesetz, německá ústava), kde definuje svobodu projevu. Článek 5 základního zákonu zní: „(1) Každý má právo volně projevovat a rozšiřovat své mínění slovem, písmem a obrazem a nerušeně se poučovat z obecně přístupných pramenů. Svoboda tisku a svoboda podávání zpráv rozhlasem a filmem jsou zaručeny. Cenzury není. (2) Tato práva mají omezení v předpisech všeobecných zákonů, v zákonných ustanoveních na ochranu mládeže a v právu osobní cti.“⁸⁶

3.1.1. Tisk

Tištěná média a internet podléhají státní kontrole nejméně. Stejně jako v České republice, není ani v Německu vykonávání novinářské profese, vydávání novin nebo založení a provozování blogu omezené státními licencemi. Tiskové zákony spolkových zemí obsahují především regulační ustanovení, která usnadňují stíhání porušení zákona. Na jednu

⁸³ „In welchen Medien ist das Risiko besonders groß, dass man auf falsche Informationen trifft?“, Statista, Únor 2019, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/971355/umfrage/risiko-von-falschinformationen-in-den-medien-in-deutschland/> (staženo 1. května 2023).

⁸⁴ „Die Verbreitung von Desinformation“, Science Media Center Germany, 5. listopadu 2022, <https://www.sciencemediacenter.de/alle-angebote/science-response/details/news/die-verbretung-von-desinformation/> (staženo 1. května 2023).

⁸⁵ „Report on main trends and legal developments at national level on disinformation and national policies during the electoral campaigns“, European Digital Media Observatory, 2020 <https://edmo.eu/wp-content/uploads/2021/12/Policies-to-tackle-disinformation-in-EU-member-states-during-elections-Report.pdf> (staženo 1. května 2023)

⁸⁶ čl. 5 Základního zákona Spolkové republiky Německo ve znění účinném k 1. květnu 2023.

stranu k tomu slouží povinnost označit v „tisku“ vydavatele či redaktora, tiskaře a „odpovědného redaktora“, který zodpovídá za to, aby v novinách nebylo publikováno nic trestného. Tento nástroj slouží především k zabránění šíření urážek nebo prozrazování tajemství. Rovněž je zajištěno právo na odpověď, v případě toho, že se někdo cítí být poškozen na cti. Noviny jsou pak povinny odpověď zveřejnit. V roce 1956 byla podle britského vzoru sdružením novinářů a vydavatelů založena Tisková rada. Cílem bylo předejít snaze Spolkového ministerstva vnitra zřídit veřejnoprávní kontrolní orgán tisku. K dnešnímu dni jsou sponzory Německý svaz novinářů, Spolkový svaz německých vydavatelů novin a Svaz německých vydavatelů časopisů. Tisková rada je tak osvobozena od vlivu státu.

Jako dobrovolný samoregulátor tisku se tisková rada zavázala ke dvou cílům: lobbování za svobodu tisku v Německu a řešení stížností čtenářů. Aby bylo možné tyto cíle systematicky realizovat, byl tiskovou radou v roce 1973 vypracován tiskový kodex. Obsahuje různé pokyny pro každodenní novinářskou práci a je průběžně aktualizován. Obsahové principy jsou mimo jiné úcta k pravdě a úcta k lidské důstojnosti, důkladný a spravedlivý výzkum, jasné oddělení redakčního textu a reklamy a respektování soukromí.⁸⁷ Pokud novinářská publikace poruší tiskový kodex, může tisková rada udělit důtku, kterou by dotyčné médium mělo otisknout. Většina německých novin a časopisů se dobrovolně zavázala zveřejňovat veřejné napomenutí, aby jejich chyby byly pro čtenáře transparentní. Ne všechna média však tuto dohodu dodržují. Tisková rada je proto opakovaně označována jako „bezzubý tygr“.⁸⁸

3.1.2. Rozhlas a televize

Rozhlasové a televizní vysílání v SRN je ze strany legislativy kontrolováno mnohem více. V duálním systému veřejnoprávních a soukromých vysílatelů musí veřejnoprávní vysílatelé zajišťovat základní informovanost obyvatelstva a dostávat za to vysílací poplatky. Německé spolkové země na žádost Evropské komise omezily rozsah služeb veřejnoprávního vysílání, aby ochránily soukromé provozovatele vysílání, kteří se musí zcela financovat z příjmů z

⁸⁷ „Pressekodex“, Presserat, <https://www.presserat.de/pressekodex.html> (staženo 1. května 2023).

⁸⁸ Udo Branahl a Tobias Eberwein, „Was Medien dürfen und sollen: Sensation und Gesetze“, Bundeszentrale für politische Bildung, 8. června 2011, <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/izpb/massenmedien-309/7497/was-medien-duerfen-und-sollen-sensation-und-gesetze/> (staženo 1. května 2023).

reklamy.⁸⁹ To platí jak pro druh a množství jejích programů, tak pro internetovou nabídku, reklamní a obchodní aktivity. Televizní a rozhlasové rady mají podobné funkce jako tisková rada. Jejich úkolem je kontrolovat, aby provozovatelé rozhlasového a televizního vysílání splňovali vysílací předpis, tedy aby svou programovou nabídkou přispívali k informovanosti, vzdělávání, poradenství, kultuře a zábavě a aby byla zabezpečena názorová rozmanitost v Německu.⁹⁰ Nejedná se však o dobrovolnou samoregulaci, jako v případě tisku. Kontrolou soukromých médií se pak zabývají plurální zemské orgány pro média (Landesmedienanstalt)⁹¹.

3.1.3. Internet

V důsledku šíření dezinformací během syrské uprchlické krize a vlivu konspiračních teorií během amerických prezidentských voleb v roce 2016, se němečtí zákonodárci rozhodli zabránit šíření „fake news“ přijetím tzv. zákona ke zlepšení prosazování práva na sociálních sítích, (Netzwerkdurchsetzungsgesetz, NetzDG)⁹² lidově též zvaný „facebookový zákon.“⁹³

Dle tohoto zákona jsou od roku 2017 provozovatelé sociálních sítích zodpovědní zakročit proti kriminálním nenávistným projevům nebo proti kriminálním falešným zprávám. Zákon jim mimo jiné ukládá povinnost rychle zpracovávat stížnosti uživatelů, aby bylo možné proti takzvaným zločinům z nenávisti na internetu účinně bojovat. NetzDG posílil práva uživatelů sociálních sítí. Každý, kdo je na internetu ohrožen nebo urážen, by podle něj měl mít možnost to na sociální síti jednoduchým způsobem nahlásit. Obsah, který je zjevně trestný, musí být ze strany provozovatele smazán nebo zablokován do 24 hodin. Tento obsah zahrnuje například trestné činy, jako jsou projevy nenávisti, urážky, pomluvy, zobrazování

⁸⁹ „Rundfunkgebühren werden künftig strenger kontrolliert“, Handelsblatt, 24. dubna 2007, <https://www.handelsblatt.com/unternehmen/it-medien/forderung-der-eu-kommission-rundfunkgebuehren-werden-kuenftig-strenger-kontrolliert/2799540.html> (staženo 1. května 2023).

⁹⁰ Eva Steinlein, „Das ABC des deutschen Mediensystems“, Deutschland.de, 25. dubna 2023, <https://www.deutschland.de/de/topic/kultur/pressefreiheit-und-medien-in-deutschland-im-ueberblick> (staženo 1. května 2023).

⁹¹ „Die medienanstalten“, Die medienanstalten, <https://www.die-medienanstalten.de/ueber-uns> (staženo 1. května 2023).

⁹² Ryan Kraski, „Combating Fake News In Social Media: U.S. and German Legal Approaches“, St. John's Review 91, č. 4 (zima 2017): 954.

⁹³ Paul Schedelbeck, Miriam Harner, Jasmin Körper, „Facebook-Gesetz: Ein Gesetz, das die Freiheit im Netz beschneiden könnte“, Puls Radio, 2. ledna 2018, <https://www.br.de/puls/themen/netz/hate-speech-maas-gesetz-100.html> (staženo 1. května 2023).

násilí a výhrůžek nebo veřejné podněcování k páčání trestných činů.⁹⁴ Z hlediska dezinformací lze NetzDG aplikovat kromě jiného i na šíření propagandistických prostředků protiústavních organizací zakotveného v §86 německého trestního zákoníku.⁹⁵

Kromě toho mohou provozovatelé platform delegovat rozhodování o sporných případech na „uznávaný orgán regulované samoregulace“. Regulovaným je zde míněno zařízení, které splňuje zákonná kritéria, musí mít státní licenci a musí být pod kontrolou Spolkovým úřadem spravedlnosti. Ve svých rozhodovacích orgánech musí mít, mimo jiné, zastoupeny zemské orgány pro sdělovací prostředky. V Německu jsou zemské orgány pro sdělovací prostředky dozorovými orgány pro soukromé rozhlasové a televizní programy a telemédia.⁹⁶

Přestože je jedním z hlavních cílů německého zákona NetzDG zabránění šíření zločinů z nenávisi, může být aplikován i na jiné, například na projevy, které nejsou chráněny právem na svobodu projevu, tak může být trestným činem může být i šíření „falešných zpráv“, jejichž účelem je poškodit jiné osoby.

3.2. Státní instituce zřízené nebo zmocněné pro boj s dezinformacemi ve Spolkové republice Německo

Spolková vláda se snaží identifikovat a odhalovat dezinformace nebo misinformace, které se týkají jednání spolkové vlády. Za dohled nad těmito věcmi jsou mimo jiné odpovědné spolkové úřady spadající pod Spolkové ministerstvo vnitra, jako je Spolkový úřad pro ochranu ústavy (BfV) nebo Spolkový úřad pro informační bezpečnost (BSI). Svými pravidelnými hlášeními o tomto jevu informují i obyvatelstvo a stát. V rámci tohoto boje byla také vytvořena pracovní skupina Hybrid (AG Hybrid).

Spolkový úřad pro ochranu ústavy (Bundesamt für Verfassungsschutz, BfV) je jednou ze tří spolkových zpravodajských služeb. Pravidelně zveřejňuje poznatky o

⁹⁴ „Strafbare Inhalte wirksam bekämpfen“, Die Bundesregierung, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/netzwerkdurchsetzungsgesetz-1875134> (staženo 1. května 2023).

⁹⁵Německý trestní zákoník, §86, ve znění účinném k 2.5.2023

⁹⁶ „Bundestag beschließt Gesetz gegen strafbare Inhalte im Internet“, Deutscher Bundestag, <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2017/kw26-de-netzwerkdurchsetzungsgesetz-513398> (staženo 1. května 2023).

dezinformacích a hybridních hrozbách ve své výroční zprávě. Výroční zprávy BfV poskytují informace a objasnění protiústavních snah v Německu. Vychází z poznatků, které BfV získal na základě svého zákonného pověření spolu se zemskými úřady. Zprávy podrobně pojmenovávají nebezpečí a informují o hlavních zjištěních, analyzují a vyhodnocují relevantní vývoj a souvislosti těchto snah. Ve výroční zprávě BfV z roku 2021, můžeme nalézt třeba 11 zmínek o využívání dezinformací nepřátelskými aktéry.⁹⁷ Otázka dezinformací, je pak v řešení 4. oddělení kybernetické a informační obrany.

BfV sdílí poznatky ze špionáže a kybernetické obrany, které dokazují nepatřičné ovlivňování cizími mocnostmi, s ostatními zpravodajskými službami v Německu a mapuje nepřátelský vliv. BfV je také v meziresortní síti⁹⁸, která se zabývá ovlivňováním Německa a hybridními hrozbami, v ní spolupracuje jak protišpionážní, tak kybernetická obrana.⁹⁹ Jako systém včasného varování tak podporuje BfV holistický přístup spolkové vlády k boji proti dezinformacím a nelegálnímu zahraničnímu vlivu.¹⁰⁰

Pracovní skupina Hybrid je meziresortní skupinou na Spolkovém ministerstvu vnitra. V jejím rámci pak po invazi na Ukrajinu vznikla pracovní podskupina Rusko/Ukrajina, jejímž úkolem, je za pomoci mezi resortní výměny informací a know-how, odhalování a boj proti hybridním hrozbám, zejména dezinformacím, souvisejícím s ruskou válkou na Ukrajině. Práce této pracovní skupiny proti dezinformacím se zaměřuje na opatření k identifikaci ruských narativů, k posílení komunikace založené na faktech a ke zvýšení odolnosti společnosti vůči hrozbám z informačního prostoru. Hlavními resorty, které se na této skupině podílí, jsou Spolkové ministerstvo zahraničí, Spolková tisková agentura a Spolkové ministerstvo vnitra.¹⁰¹

⁹⁷ „Verfassungsschutzbericht 2021“. Bundesamt für Verfassungsschutz. <https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/DE/verfassungsschutzberichte/2022-06-07-verfassungsschutzbericht-2021.html> (staženo 1. května 2023).

⁹⁸ „Rolle des Verfassungsschutzes“, Bundesamt für Verfassungsschutz, https://www.verfassungsschutz.de/DE/themen/spionage-und-proliferationsabwehr/rolle-des-verfassungsschutzes/rolle-des-verfassungsschutzes_artikel.html (staženo 25. dubna 2023).

⁹⁹ „Gefahren frühzeitig erkennen“, Die Bundesregierung, 7. červen 2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/verfassungsschutz-desinformation-1875320> (staženo 1. května 2023).

¹⁰⁰ „Desinformation als Mittel gezielter Einflussnahme fremder Staaten“, Bundesamt für Verfassungsschutz, <https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/hintergruende/DE/spionage-und-proliferationsabwehr/desinformation.html#doc1318762bodyText2> (staženo 1. května 2023).

¹⁰¹ „Maßnahmen der Bundesregierung gegen Desinformation,“ Bundesministerium des Innern und für Heimat,

Spolkový úřad pro informační bezpečnost (BSI), stejně jako český NÚKIB, utváří a navrhuje opatření v rámci informační bezpečnosti v digitalizaci za použití nástrojů prevence, detekce a reakce. Tyto opatření jsou pak poskytována státu, aktérům v hospodářství i společnosti. BSI ve své zprávě o hospodaření za rok 2020 mimo jiné odkazuje na aktéry dezinformací v souvislosti s pandemií koronaviru. Tito aktéři se snažili působit na jiné státy pomocí dezinformací, jako hybridním prostředkem prosazování svých zájmů. BSI je také odpovědná za ochranu spolkových IT systémů. To zahrnuje obranu proti virům, trojským koním a dalším technickým hrozbám proti počítačům a sítím federální správy.¹⁰²

Dalším státním orgánem, který se aktivně zabývá bojem proti dezinformacím je odbor strategické komunikace na Spolkovém ministerstvu zahraničních věcí, který čítá 14 zaměstnanců a je zodpovědný i za analýzu dezinformací.¹⁰³ Od poloviny roku 2016 se tak prosazuje střednědobou až dlouhodobou komunikaci. Jejím cílem je vysvětlovat lidem v Německu i v zahraničí hodnoty a zájmy německé zahraniční politiky. Pro tento cíl využívá nástroje jak v digitálním prostoru, tak i v přímém kontaktu. Potřebu strategické komunikace potvrzuje také koaliční smlouva vlády Olafa Scholze, ve které stojí, že by strategická mezinárodní komunikace měla být posílena, aby poskytla přesný a diferencovaný obraz Německa a jeho lidu.¹⁰⁴ Nakládání s dezinformacemi nebo komunikace o útěcích a migraci jsou další těžiště práce. Platforma deutschland.de¹⁰⁵, kterou zadalo Spolkové ministerstvo zahraničí, zprostředkovává za pomoci faktů a obsahu v deseti jazycích, německou vnitřní a zahraniční politiku. Kromě toho Spolkové ministerstvo zahraničí spolupracuje s médiem Deutsche Welle a dalšími partnery.¹⁰⁶ Za stěžejní při utváření politiky považuje Spolkové

<https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/schwerpunkte/DE/desinformation/massnahmen-der-bundesregierung.html> (staženo 28. dubna 2023)

¹⁰² „Hoax (Falschmeldung) im Internet“, Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik, <https://www.bsi.bund.de/dok/6599636> (staženo 1. května 2023)

¹⁰³ „Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Sevim Dağdelen, Andrej Hunko, Žaklin Nastić und der Fraktion DIE LINKE. – Drucksache 20/5092,“ Deutscher Bundestag, 17.1. 2023, <https://dip.bundestag.de/drucksache/auf-die-kleine-anfrage-drucksache-20-5092-die-strategische-kommunikation-der/265401?term=5092&f.wahlperiode=20&rows=25&pos=1> (staženo 3. března 2023).

¹⁰⁴ „Mehr Fortschritt Wagen BündnisFür Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit Koalitionsvertrag 2021— 2025 Zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (Spd), Bündnis 90 / Die Grünen und den Freien Demokraten (Fdp) Mehr Fortschritt Wagen Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit“, Sozialdemokratische Partei Deutschlands, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf (staženo 28. dubna 2023).

¹⁰⁵ „Deutschland.de“, <https://www.deutschland.de/de> (staženo 1. května 2023).

¹⁰⁶ „Geheimdiplomatie? Nein, Strategische Kommunikation!“, Auswärtiges Amt, 25. ledna 2023, <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/kultur-und-gesellschaft/-/2238958> (staženo 1. května 2023).

ministerstvo zahraničních věcí i dialog s vlastními občany. Ve formátech akcí jako „Diplomacie na školách“ nebo jiných akcích pro veřejnost zaměstnanci Spolkového ministerstva zahraničí diskutují s občany o aktuálních tématech a důležitých událostech.¹⁰⁷ Jako příklad digitálních nástrojů strategické komunikace lze uvést podcasty nebo i novátorské formáty živých rozhovorů na platformách Twitch nebo Discord.¹⁰⁸

Dalším státním orgánem, který se na potírání dezinformací podílí, je Organizační složka Cyber- und Informationsraum, nejmladší složka německé armády (Bundeswehr), která vznikla v roce 2017. Jejím úkolem je zajišťovat provoz a ochranu informačních technologií Bundeswehru, ale také zajišťovat obranu kybernetického a informačního prostoru.¹⁰⁹ Její Centrum operativní komunikace Bundeswehru (ZOpKomBw) funguje jako pracoviště strategické komunikace. Jeho úkolem je pak podpora velení operací vlastních a mnohonárodnostních sil v různých operačních oblastech. Podobně jako civilní mediální instituce analyzuje centrum situaci obyvatel v operačních oblastech a ovlivňuje cílové skupiny tiskem, zvukem, videem a dalšími nástroji, které mohou obsahovat i internetový komponent. V rámci přímé komunikace centrum využívá plánované a cílené diskuse s místním obyvatelstvem za účelem dosažení požadovaného efektu. Tyto síly znají místní kulturní podmínky a specifické komunikační zvyklosti cílové skupiny a mohou tedy dosahovat komunikačních a informačních cílů ozbrojených sil. Bundeswehr má tedy schopnost rozvíjet informační prostředí jako vojenskou oblast působení.¹¹⁰ Jako příklad působnosti ZOpKomBw můžeme také uvést projekt „Propaganda Awareness“, který odstartoval v roce 2018 a jehož cílem je odhalovat propagandu namířenou proti operacím Bundeswehru doma i v zahraničí.¹¹¹

¹⁰⁷ „Bürgerinnen- und Bürgerdialoge: Die Veranstaltungen im Einzelnen mit Schwerpunktthemen“, Auswärtiges Amt, 19. června 2022, <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/nationale-sicherheitsstrategie/sicherheitspolitische-deutschlandreise/2537586> (staženo 1. května 2023)

¹⁰⁸ „Außenpolitik Live“, Auswärtiges Amt, 29. září 2021, <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/aussenpolitiklive> (staženo 1. května 2023)

¹⁰⁹ „Auftrag des Organisationsbereichs CIR“ Bundeswehr, <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/cyber-und-informationsraum/auftrag> (staženo 1. května 2023).

¹¹⁰ „Zentrum Operative Kommunikation der Bundeswehr“, Bundeswehr, <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/cyber-und-informationsraum/kommando-und-organisation-cir/kommando-cyber-und-informationsraum/zentrum-operative-kommunikation-der-bundeswehr> (staženo 1. května 2023)

¹¹¹ „Hybride Bedrohung: Fake News und Desinformation“, Bundesministerium der Verteidigung, 27.02.2020, <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/fake-news-und-desinformation-186254> (staženo 1. května 2023)

V neposlední řadě je zde nutné zmínit i činnost Militärische Abschirmdienst (MAD), německé vojenské zpravodajské služba s kontrarozvědnou činností. V roce 2019 zde došlo k organizační změně v rámci organizační struktury MAD. Bývalé druhé oddělení MAD, které mělo na starosti terorismus a kontrašpionáž se rozdělilo a z něj vzniklo oddělení S, pod které kontrašpionáž spadá. V rámci své činnosti pak identifikuje osoby zapojené do špionáže, a prošetřuje nepřátelskou činnost, která má formu sabotáže, šíření dezinformací. Kontrarozvědka přitom prošetřuje i takové útoky a opatření zpravodajských služeb, které jsou využívány formou sabotáže, dezinformací či řízeného ovlivňování názorového spektra v neprospěch ozbrojených sil.¹¹² Jako takovou akci například MAD identifikoval dezinformační kampaně proti rozmístění německého kontingentu v Litvě v rámci východního křídla NATO. Pomocí záměrně šířených dezinformací měla být trvale narušena důvěra obyvatelstva v kontingenty NATO a vytvořena atmosféra proti jejich nasazení v pobaltských státech.¹¹³

Jedním ze způsobů boje s dezinformacemi je vzdělávání obyvatelstva v politické gramotnosti, podporování porozumění politickým otázkám, posilování demokratického povědomí a posilování ochoty podílet se na politice. Těmto úkolům se již od roku 1952 věnuje Spolková agentura pro politické vzdělávání (BpB) a tyto jsou i deklarovány v paragrafu 2 vyhlášky o Spolkové agentuře pro politické vzdělávání.¹¹⁴ Různé vzdělávací nabídky BpB poskytují vhled do historického a sociálního kontextu politických, kulturních, sociálních a ekonomických procesů. Svůj úkol plní ve vlastní společensko-politické, pedagogické a publicistické činnosti.¹¹⁵ I přesto, že boj s dezinformacemi není primárním úkolem BpB, považuje autor činnost BpB, vzhledem k její osvětové činnosti, v boji proti dezinformacím a posilování společenské resilience za důležitou instituci.

¹¹² „Aktuelles“, Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst, <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/weitere-bmvg-dienststellen/mad-bundesamt-fuer-den-militaerischen-abschirmdienst/aktuelles> (staženo 1. května 2023)

¹¹³ „MAD-Report. Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2020“, Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst, 2020, <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/5361404/4fa2a6e88f8fc77863022395942e6241/mad-report-2020-data.pdf> (staženo 1. května 2023).

¹¹⁴ „Erlas über die Bundeszentrale für politische Bildung“, Bundeszentrale für politische Bildung, 24. ledna 2001, <https://www.bpb.de/die-bpb/ueber-uns/auftrag/51244/erlass-ueber-die-bundeszentrale-fuer-politische-bildung-bpb/> (staženo 1. května 2023).

¹¹⁵ „Demokratie stärken – Zivilgesellschaft fördern“, Bundeszentrale für politische Bildung, 25. ledna 2023, <https://www.bpb.de/die-bpb/ueber-uns/auftrag/51743/demokratie-staerken-zivilgesellschaft-foerdern/> (staženo 1. května 2023).

Boj proti dezinformacím ze strany německého státního aparátu je specifické vytvářením různých projektů ze stran ministerstev a vědeckým přístupem k samotnému problému. Například Spolkové ministerstvo pro rodinu, seniory, ženy a mládež a Spolkové ministerstvo vnitra dezinformační hrozbu řeší v rámci svých programů. Konkrétně se jedná například o program „Živá demokracie!“ Spolkového ministerstva pro rodinu, seniory, ženy a mládež, který od roku 2015 financuje více než 500 regionálních i celostátních opatření. Patří mezi ně například projekty, mající za cíl propagovat mediální gramotnost podle jejich cílové skupiny a vytvořit u nich ostražitost vůči dezinformacím a konspiračním teoriím. Od roku 2020 bylo také zřízeno 14 kompetenčních center na federální úrovni. Jejich cílem je zlepšit a spojit místní závazek k demokracii a rozmanitosti, proti extremismu a antisemitismu. Ministerstvo vnitra v rámci svého projektu „Soudržnost prostřednictvím participace“ podporuje demokratickou účast ve strukturálně slabých regionech a školí tzv. „školy demokracie“, kteří v rámci různých organizací poskytují poradenství a prevenci.¹¹⁶

Na hrozbu ze strany dezinformací reaguje i Spolkové ministerstvo pro vzdělání a výzkum. Financuje proto deset projektů, v rámci kterých výzkumníci dezinformace a fake news za účelem vyvinutí protiopatření zkoumají. Výzkumné projekty sbírají data o tom, jakým způsobem se dezinformační obsahy šíří, následně je analyzují a vyvíjejí obrannou strategii. Analýza probíhá i mezi samotnými šířiteli neověřených informací. Data jsou sbírána pro otevřenou databázi dezinformačních narativů i pro možné využití umělé inteligencí, která by měla následně dezinformace sama identifikovat.¹¹⁷

3.2.1. Koordinace boje proti dezinformacím v rámci státních orgánů

Současná SRN byla vzhledem k problematické historii ustanovena jako spolkový decentralizovaný stát s 16 do značné míry autonomními spolkovými zeměmi. Hlavním zákonem je zde německá ústava, která velice jasně vymezuje oddělení pravomocí

¹¹⁶ „Gemeinsam Desinformation bekämpfen“, Die Bundesregierung, 14. února 2023, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/foerderprogramme-demokratie-leben-1871300> (staženo 1. května 2023).

¹¹⁷ „Fake News erkennen, verstehen, bekämpfen“, Bundesministerium für Bildung und Forschung, 8. února 2022, <https://www.bmbf.de/bmbf/shareddocs/kurzmeldungen/de/2022/02/fake-news-bekaempfen.html> (staženo 1. května 2023).

jednotlivých orgánů a institucí. Spolková vláda má svůj tiskový odbor, který sdílí informace s veřejností a spravuje obsah webových stránek vlády, ale není gestorem koordinace strategické komunikace.¹¹⁸ Mezi jednotlivými institucemi sice funguje výměna informací, ale žádný zvláštní odbor pro koordinaci strategické komunikace v otázkách národní bezpečnosti s tabulkovými místy ustanoven nebyl a zůstává tak v gesci jednotlivých složek a ministerstev.¹¹⁹

3.3. Boj proti dezinformacím v rámci mezinárodních, bi- a multilaterálních organizací a iniciativ

Dezinformace jako prostředek nelegitimního vlivu cizích států mohou nepatříčně narušit veřejný diskurz a demokratické rozhodování v Německu. Spolkové ministerstvo zahraničí spolupracuje s mezinárodními partnery v oblasti dezinformací a hybridních hrozeb, a to bilaterálně i v rámci EU, G7 a NATO.¹²⁰ V rámci těchto institucí jsou proto pro SRN relevantní i informace z předešlé části práce o mezinárodní spolupráci České republiky.¹²¹

Dále Německo a několik členských států EU a NATO založilo „Centrum proti hybridním hrozbám“ v Helsinkách. Společně mají vyvíjet strategie proti hackerským útokům, propagandě a dezinformačním kampaním.¹²²

Další organizací, ve které Německo působí, a v roce 2014 jej spoluzakládalo, je NATO Strategic Communications Centre of Excellence (NATO StratCom COE) se sídlem v Lotyšsku. Posláním tohoto centra je poskytování hmatatelných příspěvků ke strategickým komunikačním schopnostem NATO, spojenců NATO a partnerů NATO. Využívá schopností a zkušeností nadnárodních a mezisektorových účastníků z civilního i

¹¹⁸ „Das Bundespresseamt,“ Die Bundesregierung, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/bundesregierung/bundespresseamt> (staženo 1. května 2023).

¹¹⁹ „Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Sevim Dağdelen, Andrej Hunko, Žaklin Nastić und der Fraktion DIE LINKE. – Drucksache 20/5092,“ Deutscher Bundestag, 17.1.2023, <https://dip.bundestag.de/drucksache/auf-die-kleine-anfrage-drucksache-20-5092-die-strategische-kommunikation-der/265401?term=5092&f.wahlperiode=20&rows=25&pos=1> (staženo 3. března 2023).

¹²⁰ „Gemeinsam gegen Desinformation“, Die Bundesregierung, 5. červen 2021, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/eu-desinformation-1875918> (staženo (1. května 2023)

¹²¹ viz. Kapitola 2.3

¹²² „Hybrid CoE has reached Initial Operational Capability,“ Hybrid CoE, <https://www.hybridcoe.fi/news/hybrid-coe-has-reached-initial-operational-capability/> (staženo 1. května 2023).

vojenského, soukromého i akademického sektoru s využitím moderních technologií, virtuálních nástrojů pro analýzy, výzkum a rozhodování. NATO Stratcom COE je však mnohonárodně konstituovaná a Aliancí NATO akreditovaná mezinárodní vojenská organizace, která není součástí velitelské struktury NATO a ani není podřízena žádné jiné entitě NATO.¹²³

Na svých oficiálních stránkách německá vláda také propaguje činnost Evropské služby pro vnější činnost a konkrétně její web euvsdisinfo.eu¹²⁴ kde jsou sdíleny příklady dezinformací, aktuálně se zvláště zaměřením na dezinformace z Ruska o válce proti Ukrajině. Tým v Bruselu průběžně a systematicky vyhodnocuje veřejně dostupné zdroje, dokumenty a analyzuje cíleně nepravdivé informace. Služba denně informuje evropskou veřejnost o aktuálním pozadí a zároveň objasňuje mechanismy a techniky dezinformačních kampaní, zejména z ruských zdrojů.¹²⁵

4. Komparace

Česká republika a SRN jsou si dva geograficky i geopoliticky blízké státy. Leží uprostřed Evropy, sdílí liberálně-demokratické ukotvení a oba jsou součástí struktur NATO a EU. Tato skutečnost jim tak dovoluje být relativně v bezpečí před přímým vojenským střetem, ale naopak je více vystavuje efektům alternativního způsobu boje, hybridním hrozbám.

Oba státy jsou však výrazně rozdílné svou velikostí, svým státním zřízením i historickou zkušeností. Tyto faktory ovlivňují způsob, kterým ze strany státních struktur vedou boj proti dezinformacím. Česká republika je unitární stát s přibližně 10,5 miliony obyvatel,¹²⁶ Německo je federální stát s přibližně 83,5 miliony obyvatel.¹²⁷ Rozdílné

¹²³ „About NATO StratCom COE“, NATO Strategic Communications Center of Excellence, https://stratcomcoe.org/about_us/about-nato-stratcom-coe/5 (staženo 1. května 2023).

¹²⁴ „EUvsDisinfo.eu“, European External Action Service's East StratCom Task Force, <https://euvsdisinfo.eu> (staženo 1. května 2023).

¹²⁵ „Gemeinsam gegen Desinformation“, Die Bundesregierung, 5. červen 2021, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/eu-desinformation-1875918> (staženo 1. května 2023)

¹²⁶ „Obyvatelstvo“, Český statistický úřad, 2022, https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide (staženo 30. dubna 2023).

¹²⁷ „Bevölkerungsstand: Bevölkerung nach Nationalität und Geschlecht“, Destatis, Statistisches Bundesamt, 2022, <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft->

historické zkušenosti jsou patrné mimojiné na poněkud rozdílném přístupu k využívání bezpečnostních složek státu. Německá strana mnohem více trvá na důkladném rozdělení pravomocí bezpečnostních složek a také na jejich kontrole.

Důležitost otázky kontroly pro SRN dokládá i rozsudek spolkového ústavního soudu, dle kterého musí být o činnosti BfV Spolkový sněm informován ve větším rozsahu, než bylo do roku 2022 zvykem.¹²⁸ Tím se snaží zabránit mocenskému monopolu. České bezpečnostní síly mají rovněž rozdělené pravomoci, nicméně pro českou stranu využívání ozbrojených sil pro policejní účely není tabu.¹²⁹ Pro SRN je toto, díky Základnímu zákonu a přísnému rozdělení pravomocí, v stavu míru jen stěží představitelné.¹³⁰

V rámci sdělovacích prostředků se česká legislativa zatím na změny v informačním prostoru nedokázala adaptovat. Její současné znění efektivní boj s dezinformacemi neumožňuje. Důvodem je především nedostatečnost legislativního rámce, který by postihoval šíření dezinformací na internetu. S pojmem dezinformace nebo jím podobným český legislativním pořádek nepracuje. Současný stav legislativy poskytuje pouze teoretickou možnost postihování šíření dezinformací. Současná mediální legislativa nemá veřejnoprávní instrumenty k potírání dezinformací, paragrafy uvedené spadají pod právo soukromé, které chrání pouze čest a práva soukromoprávních subjektů. Česká republika se nicméně nově v extrémních případech snaží uplatňovat již existující legislativní nástroje pro boj s dezinformacemi především s využíváním paragrafů práva trestního, čehož byla česká veřejnost svědkem při procesech například s paní Janou Peterkovou, Tomášem Čermákem, či Patrikem Tušlem.

Umwelt/Bevoelkerung/Bevoelkerungsstand/Tabellen/zensus-geschlecht-staatsangehoerigkeit-2022.html (staženo 30. dubna 2023).

¹²⁸ Marlene Grunert, „Das Parlament muss auch über Geheimdienste informiert werden“, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 14. prosince 2022, <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/kuhle-erstreitet-auskunftsrecht-vor-bundesverfassungsgericht-18534209.html> (staženo 1. května 2023).

¹²⁹ Nařízení vlády č. 92/2016 Sb. ze dne 22. března 2016.

„Vláda vyhlásila první bezpečnostní stupeň a povolala 550 vojáků“, ČT24, 22. března 2016, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1732015-vlada-vyhlasila-prvni-bezpecnostni-stupen-a-povolala-550-vojaku> (staženo 1. května 2023).

¹³⁰ Základní zákon Spolkové republiky Německo čl. 87a., odst. 2, ve znění účinném k 1. květnu 2023.

Thomas Wiegold, „Ausnahmefall Deutschland – Die Debatte um einen Einsatz der Bundeswehr im Innen“, Bundeszentrale für politische Bildung, 11. srpna 2017, <https://www.bpb.de/politik/grundfragen/deutsche-verteidigungspolitik/254178/einsatz-im-innern> (staženo 1. května 2023).

Německá strana naopak při boji proti dezinformacím klade důraz na prostor na internetu, kde se většina dezinformačního obsahu šíří skrze běžné uživatele. Zavedla tak NetzDg, přestože se původně jednalo o nástroj, který měl potírat zločiny z nenávisti na internetu. Německá strana ho nicméně dokázala aplikovat i na boj s dezinformacemi.

Styčný bod lze mezi německým a českým přístupem shledat ve státních institucích, které byly pro boj s dezinformacemi zřízené nebo zmocněné. To se týká především tradičních státních orgánů zajišťujících bezpečnost, například zpravodajských služeb. Zpravodajské služby obou států vedou dezinformace a hybridní hrozby v patrnosti v rámci kontrašpionáže a pravidelně na tuto hrozbu upozorňují ve svých výročních zprávách. V oblasti ozbrojených sil obou států také působí útvary, které se zabývají obranou proti hybridním hrozbám. Oblast dezinformací a problematiky kyberprostoru obsluhují v Německu BSI a v ČR NÚKIB. BSI vzniklo v roce 1991 a NÚKIB byl vytvořen oddělením od Národního bezpečnostního úřadu v roce 2017, v době, kdy byla problematika kyberprostoru politicky přijata.

Rozdílnosti je patrná v tvoření orgánů pro boj proti dezinformacím nových. Zatímco Česká republika v rámci Ministerstva vnitra vytvořila speciální odbor zabývající se hybridními hrozbami CHH nebo KRIT, který se zabývá strategickou komunikací, německá strana sice vytvořila meziresortní skupinu, ta funguje nicméně pouze v rámci již existujících personálních kapacit.

Německo je oproti České republice napřed vzděláváním obyvatelstva jako prostředku budování demokratické občanské společnosti. V rámci vyrovnávání se s problematiku minulostí nacistické třetí říše SRN věnuje zvýšenou pozornost budování institucí, které mají obyvatelstvu pomoci vysvětlit politické fungování státu a fungování demokratických hodnot. Tím buduje odolnost vůči extremismu a zabraňuje nepřátelskému působení a propagandě. Je totiž prokázáno, že státy, kde je nedůvěra ve vládní instituce nebo média nízká, je i větší koncentrace dezinformačních narativů.¹³¹ Bojem proti

¹³¹ Edda Humprecht, „Where ‘fake news’ flourishes: a comparison across four Western democracies“, *Information, Communication & Society* 22, č. 13 (2019): 1973-1988, DOI: 10.1080/1369118X.2018.1474241 (2019)

dezinformacím na úrovni vzdělávání se v Německu konkrétně zabývá BpB, založena již roku 1952.¹³² Česká republika podobnou instituce na státní úrovni nedisponuje.

Německo má oproti České republice rozdílný přístup i svým vědeckým přístupem k dezinformacím. Německý stát skrze četné projekty výzkum dezinformací přímo podporuje. Tyto projekty se pak zabývají tím, jak dezinformace detekovat, zkoumají jejich pohyb na internetu a snaží se najít způsob, jak dezinformace blokovat a zkoumat jejich pohyb na internetu. Česká republika žádnou takovou masivní podporu výzkumu nemá.

Česká republika, ani SRN nemají pro boj s dezinformacemi ustanovený žádný koordinační mechanismus. Přestože má Česká republika jako unitární stát daleko méně omezené kompetence bezpečnostních složek, není v tomto případě v uplatňování koncepčních řešení flexibilnější, jak by se dalo očekávat. Jedním z přístupů, kterým se Česká republika pokusila problematiku dezinformací řešit, byla funkce zmocněnce pro otázku médií a dezinformací, ta byla nakonec kvůli kontroverzím zrušena a ČR se ocitla v této oblasti ve stagnaci. Německo jako federální stát také žádného centrálního gestora pro boj s dezinformacemi nemá, německá bezpečnostní strategie ještě stále nebyla přijata, boj proti dezinformacím a otázka centrální strategické komunikace, tak zůstává stále otevřena.

Německo i Česká republika působí v různých mezinárodních organizacích a snaží se implementovat Akční plán EU proti dezinformacím z roku 2018, jsou v systému RAS a spolupracují v rámci EEAS. Oba státy jsou také členem NATO, a tudíž v rámci aliance spolupracují i v boji proti dezinformacím. Německo i ČR jsou členem Hybrid CoE a Německo pak ještě samostatně figuruje ve skupině NATO Stratcom CoE. Mezinárodní spolupráce je také důležitým prvkem v boji proti dezinformacím. Česká republika i Německo jsou v této oblasti aktivní, a jediný patrný rozdíl je, že německá strana se ve svém boji snaží více akcentovat spolupráci na úrovni EU. Praktické dopady a přínosy účasti v různých CoE jsou pro oba státy diskutovatelné, jelikož mohou mít i deklaratorní formu.

Odlíšný přístup k dezinformacím ze strany České republiky a Německa lze vysvětlit i jejich různou historickou zkušeností. Česká společnost je vzhledem ke svému

¹³² „Geschichte der Bundeszentrale für politische Bildung“, Bundeszentrale für politische Bildung, 10. července 2011, <https://www.bpb.de/die-bpb/ueber-uns/geschichte-der-bpb/> (staženo 1. května. 2023).

dědictví nedávné totality stále velmi háklivé na omezování svobody projevu a možné prostředky k potírání dezinformací jsou ze strany české společnosti často vnímány jako zavádění cenzury. Německo možnou radikalizaci obyvatelstva vnímá jako silnou hrozbu a se svou historickou zkušeností z období nacismu se svým přístupem snaží extremismu zabránit.

Závěr

Cílem práce bylo provést komparaci mezi přístupem České republiky a Spolkové republiky Německo ve vztahu k boje proti dezinformacím. V první části práce byla vymezena problematika hybridních hrozeb a dezinformací. Hybridní hrozby a dezinformace jsou závažnými hrozbami pro jakýkoliv stát. Pro oba zkoumané státy je tato hrozba aktuální, Přestože jim geopolitické postavení v rámci struktur NATO a EU dává jistou míru ochrany před přímým vojenským napadením, oba vnímají snahu Ruské federace a Čínské lidové republiky v rámci hybridní války znečišťovat jejich informační prostor.

Českou republiku ani Německo nelze v boji proti dezinformacím označit za státy, které by oblasti dominovali. Zdánlivá výhoda českého unitárního systému, která by umožnila flexibilnější a účinné přijímání opatření proti dezinformacím se neprojevila. Česká republika sice kroky k omezení hybridního vlivu podnikla, stále nicméně nepřijala potřebnou legislativu, která by dezinformace dokázala účinně potírat. Stát vytvořil ve státní správě pro boj proti dezinformacím orgány, jmenovitě CHH a KRIT, nicméně navzdory ambiciózním pokusům nadále České republice v boji proti dezinformacím chybí centrální centrum či koordinátor.

Německo navzdory federálnímu zřízení a ambivalentnímu přístupu ke svým bezpečnostním složkám v četných oblastech dále než Česká republika. Bylo sice od roku 2014 v přímém označování a deklaraci nepřátelského vlivu mnohem zdrženlivější než Česká republika, dokázalo nicméně, byť ze zástupného důvodu, zavést NetzDg, zákon, který je účinný i v boji proti dezinformacím na internetu – v prostředí, kde se dezinformace šíří v největší míře. Německo má narozdíl od České republiky také rozvinutý systém občanského vzdělávání, do kterého investuje nemalé prostředky, stejně jako do vědy, která vyvíjí způsoby, jak s dezinformacemi účinněji bojovat.

Summary

The aim of the work was to compare the approach of the Czech Republic and the Federal Republic of Germany in relation to the organization of the fight against disinformation. In the first part of the work, the issue of hybrid threats and disinformation was defined. Hybrid threats and disinformation are serious threats to any state. For both examined states, this threat is topical, as their geopolitical position within the NATO and EU structures gives them a certain degree of protection against direct military attack. They are thus much more exposed to the risk of conducting disinformation campaigns or hybrid operations by hostile states.

Neither the Czech Republic nor Germany can be characterized as states that dominate this area in the fight against disinformation. The apparent advantage of the Czech unitary system, which would enable more flexible and effective measures against disinformation, did not manifest itself. Although the Czech Republic has taken steps to limit hybrid influence, it has still not adopted the necessary legislation that would be able to combat disinformation effectively. The state created bodies in the state administration to combat disinformation, namely CHH and KRIT, however, despite ambitious attempts, the Czech Republic still lacks a central center or coordinator in the fight against disinformation.

Despite its federalism and ambivalent approach to its security forces, Germany is further ahead than the Czech Republic in numerous areas. Although it has been much more restrained than the Czech Republic in directly identifying and declaring hostile influence since 2014, it was nevertheless able, albeit for a proxy reason, to introduce the NetzDg, a law that is also effective in the fight against disinformation on the Internet - in an environment where disinformation spreads in to the greatest extent. Unlike the Czech Republic, Germany also has a developed system of civic education, in which it invests considerable resources, as well as in science, which develops ways to combat disinformation more effectively.

Použitá literatura

„About NATO StratCom COE“. NATO Strategic Communications Center of Excellence. https://stratcomcoe.org/about_us/about-nato-stratcom-coe/5 (staženo 1. května 2023).

„Action Plan against Disinformation“. The Diplomatic Service of the European Union. 5. prosince 2018. https://www.ecas.europa.eu/node/54866_en (staženo 1. května 2023).

„Akční plán pro čelení dezinformacím. Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací. Úřad vlády České republiky“. *iROZHLAS*, 15. listopadu 2022, https://www.irozhlas.cz/sites/default/files/uploader_unmanaged/ap_dezinfo_230116-183115_cib.pdf (staženo 1. května 2023).

„Aktuality.“ Centrum proti hybridním hrozbám. <https://www.mvcr.cz/chh/terorismus-web-aktuality-aktuality.aspx> (staženo 1. května 2023).

„Aktuelles“, Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst, <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/weitere-bmvg-dienststellen/mad-bundesamt-fuer-den-militaerischen-abschirmdienst/aktuelles> (staženo 1. května 2023)

Almäng, Jan. „War, vagueness and hybrid war“. *Defence Studies* 19, č. 2 (2019): 189-204, DOI: 10.1080/14702436.2019.1597631 (staženo 30. dubna 2023).

„AMI Digital Index2022.“ Ami Digital. 2022. <https://amidigital.cz/index2022/> (staženo 1. května 2023).

„Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně“. Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Ministerstvem obrany a Ministerstvem spravedlnosti. Praha, 2022. <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analyza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx> (staženo 30. dubna 2023).

„Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Sevim Dağdelen, Andrej Hunko, Žaklin Nastić und der Fraktion DIE LINKE. – Drucksache 20/5092.“ Deutscher Bundestag, 17.1. 2023, <https://dip.bundestag.de/drucksache/auf-die-kleine-anfrage-drucksache-20-5092-die-strategische-kommunikation-der/265401?term=5092&f.wahlperiode=20&rows=25&pos=1> (staženo 3. března 2023).

„Audit národní bezpečnosti“. Ministerstvo vnitra České republiky. Praha, 2016. <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf> (staženo 30. dubna 2023).

„ Außenpolitik Live“. Auswärtiges Amt. 29. září 2021. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/aussenpolitiklive> (staženo 1. května 2023).

„ Auftrag des Organisationsbereichs CIR“. Bundeswehr. <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/cyber-und-informationsraum/auftrag> (staženo 1. května 2023).

„Bevölkerungsstand: Bevölkerung nach Nationalität und Geschlecht“. Destatis. Statistisches Bundesamt. 2022. <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Bevoelkerungsstand/Tabellen/zensus-geschlecht-staatsangehoerigkeit-2022.html> (staženo 30. dubna 2023).

„Bezpečnostní strategie České republiky 2015“. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Praha, 2015. <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf> (staženo 30. dubna 2023).

Branahl, Udo a Tobias Eberwein. „Was Medien dürfen und sollen: Sensation und Gesetze“. Bundeszentrale für politische Bildung. 8. června 2011. <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/izpb/massenmedien-309/7497/was-medien-duerfen-und-sollen-sensation-und-gesetze/> (staženo 1. května 2023).

„Bundestag beschließt Gesetz gegen strafbare Inhalte im Internet“. Deutscher Bundestag. <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2017/kw26-de-netzwerkdurchsetzungsgesetz-513398> (staženo 1. května 2023).

„Bürgerinnen- und Bürgerdialoge: Die Veranstaltungen im Einzelnen mit Schwerpunktthemen“. Auswärtiges Amt. 19.června 2022. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/nationale-sicherheitsstrategie/sicherheitspolitische-deutschlandreise/2537586> (staženo 1. května 2023).

„Co jsou hybridní hrozby“. Ministerstvo vnitra. <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/co-jsou-hybridni-hrozby.aspx> (staženo 1. května. 2023).

„Czech Republic becomes a member of Hybrid CoE“. Hybrid CoE. 21. května 2018. <https://www.hybridcoe.fi/news/czech-republic-becomes-a-member-of-hybrid-coe/> (staženo 1. května 2023).

„Das Bundespresseamt.“ Die Bundesregierung. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/bundesregierung/bundespresseamt> (staženo 1. května 2023).

„Demokratie stärken – Zivilgesellschaft fördern.“ Bundeszentrale für politische Bildung. 25. ledna 2023. <https://www.bpb.de/die-bpb/ueber-uns/auftrag/51743/demokratie-staerken-zivilgesellschaft-foerdern/> (staženo 1. května 2023).

„Desinformation als Mittel gezielter Einflussnahme fremder Staaten“. Bundesamt für Verfassungsschutz. <https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/hintergruende/DE/spionage-und-proliferationsabwehr/desinformation.html#doc1318762bodyText2> (1. května 2023).

„Deutschland.de“. <https://www.deutschland.de/de> (staženo 1. května 2023).

„die medienanstalten“. die medienanstalten. <https://www.die-medienanstalten.de/ueber-uns> (staženo 1. května 2023).

„Die Verbreitung von Desinformation“. Science Media Center Germany. 5. listopadu 2022.

<https://www.sciencemediacenter.de/alle-angebote/science-response/details/news/die-verbreitung-von-desinformation/> (staženo 1. května 2023).

„Erlass über die Bundeszentrale für politische Bildung“. Bundeszentrale für politische Bildung. 24. ledna 2001. <https://www.bpb.de/die-bpb/ueber-uns/auftrag/51244/erlass-ueber-die-bundeszentrale-fuer-politische-bildung-bpb/> (staženo 1. května 2023).

„European Democracy Action Plan“. European Commission. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_en (staženo 1. května 2023).

„EUvsDisinfo.eu“. European External Action Service's East StratCom Task Force. <https://euvsdisinfo.eu> (staženo 1. května 2023).

„Factsheet: Rapid Alert System“. The Diplomatic Service of the European Union. 15. března 2019. https://www.eeas.europa.eu/node/59644_en (staženo 1. května 2023).

„Fake News erkennen, verstehen, bekämpfen“. Bundesministerium für Bildung und Forschung. 8. února 2022.

<https://www.bmbf.de/bmbf/shareddocs/kurzmeldungen/de/2022/02/fake-news-bekaempfen.html> (staženo 1. května 2023).

Filipec, Ondřej. „Towards a Disinformation Resilient Society? The Experience of the Czech Republic“. *Cosmopolitan Civil Societies Journal* 11, č. 1 (2019): 1-26, <https://doi.org/10.5130/ccs.v11.i1.6065> (staženo 1. května 2023).

„Geheimdiplomatie? Nein, Strategische Kommunikation!“. Auswärtiges Amt. 25. ledna 2023.

<https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/kultur-und-gesellschaft/-/2238958> (1. května 2023).

„Gefahren frühzeitig erkennen“. Die Bundesregierung. 7. června 2022.

<https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/verfassungsschutz-desinformation-1875320> (staženo 1. května 2023).

„Gemeinsam Desinformation bekämpfen“. Die Bundesregierung. 14. února 2023. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/foerderpogramme-demokratie-leben-1871300> (staženo 1. května 2023).

„Gemeinsam gegen Desinformation“. Die Bundesregierung. 5. června 2021. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/eu-desinformation-1875918> (staženo 1. května 2023).

„Geschichte der Bundeszentrale für politische Bildung“. Bundeszentrale für politische Bildung. 10. července 2011.

<https://www.bpb.de/die-bpb/ueber-uns/geschichte-der-bpb/> (staženo 1. května 2023).

Gregor, Miloš a Petra Mlejnková, eds. *Challenging Online Propaganda and Disinformation in the 21st Century*. Cham: Palgrave Macmillan, 2021.

Gregor, Miloš a Petra Mlejnková. „Facing Disinformation: Narratives and Manipulative Techniques Deployed in the Czech Republic“. *Politics in Central Europe* 17, č. 3 (září 2021): 541-564. <https://doi.org/10.2478/pce-2021-0023> (staženo 1. května. 2023).

Grunert, Marlene. „Das Parlament muss auch über Geheimdienste informiert werden“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 14. prosince 2022, <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/kuhle-erstreitet-auskunftsrecht-vor-bundesverfassungsgericht-18534209.html> (staženo 1. května 2023).

Hartmann, Uwe. „Vývoj hybridní hrozby a odolnost jako protiopatření“. *Vojenské rozhledy* 1 (2018): 115-123.

Hinšt, Daniel. „Disinformation as Geopolitical Risk for Transatlantic Institutions“. *Međunarodne studije* 21, č 2 (2021) 89-111. <https://doi.org/10.46672/ms.21.2.4> (staženo 1. května. 2023).

„Hoax (Falschmeldung) im Internet“. Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik. <https://www.bsi.bund.de/dok/6599636> (staženo 1. května 2023).

„Horizontal Working Party on Enhancing Resilience and Countering Hybrid Threats“. European Council. Council of the European Union. <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/horizontal-working-party-on-enhancing-resilience-and-countering-hybrid-threats/> (staženo 1. května 2023).

Humprecht, Edda. „Where ‘fake news’ flourishes: a comparison across four Western democracies“. *Information, Communication & Society* 22, č. 13 (2019): 1973-1988, DOI: 10.1080/1369118X.2018.1474241 (2019).

„Hybride Bedrohung: Fake News und Desinformation“, Bundesministerium der Verteidigung, 27.02.2020, <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/fake-news-und-desinformation-186254> (staženo 1. května 2023)

„Hybrid CoE has reached Initial Operational Capability“. Hybrid CoE. <https://www.hybridcoe.fi/news/hybrid-coe-has-reached-initial-operational-capability/> (staženo 1. května 2023).

„In welchen Medien ist das Risiko besonders groß, dass man auf falsche Informationen trifft?“. Statista. Únor 2019. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/971355/umfrage/risiko-von-falschinformationen-in-den-medien-in-deutschland/> (staženo 1. května 2023).

Jayakumar, Shashi, Benjamin Ang a Nur Diyanah Anwar, eds. *Disinformation and Fake News*. Singapore: Palgrave Macmillan, 2021.

„Kdo jsme“. Vojenské zpravodajství. <https://www.vzcr.cz/kdo-jsme-35> (staženo 1. května. 2023).

Komůrková, Magdaléna. „Co dělá na vnitru tajemný tým KRIT? Vládu varoval před nebezpečnou radikalizací zaměstnanců státní správy“. *Lidovky.cz*, 26. října 2022, https://www.lidovky.cz/domov/radikalizace-fake-news-dezinformace-ministerstvo-vnitra-krit.A221026_172002_in_domov_hma (staženo 1. května 2023).

Kopecký, Josef. „Zmocněnec pro média a boj s dezinformacemi Klíma končí ve funkci“. *idnes.cz*, 5. února 2023, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/michal-klima-zmocnenec-pro-media-a-dezinformace-konci.A230215_125431_domaci_tbr (staženo 1. května 2023).

Kraski, Ryan. „Combating Fake News In Social Media: U.S. and German Legal Approaches“. *St. John's Review* 91, č. 4 (zima 2017): 923-955.

Listina základních práv a svobod, ve znění účinném k 1. 5. 2023.

„MAD-Report. Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2020“. Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst. 2020. <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/5361404/4fa2a6e88f8fc77863022395942e6241/mad-report-2020-data.pdf> (staženo 1. května 2023).

„Maßnahmen der Bundesregierung gegen Desinformation“ Bundesministerium des Innern und für Heimat. <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/schwerpunkte/DE/desinformation/massnahmen-der-bundesregierung.html> (staženo 28. dubna 2023).

„Media literacy: The importance of media literacy in fighting disinformation“. European Digital Media Observatory. <https://edmo.eu/media-literacy/the-importance-of-media-literacy-in-fighting-disinformation/> (staženo 30. dubna 2023).

„Media projekt 2022“. Median, 2022. https://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2022/08/MP_2022_2Q_zprava_v07.pdf (staženo 30. dubna 2023).

Meel, Priyanka a Dinesh Kumar Vishwakarma. „Fake news, rumor, information pollution in social media and web: A contemporary survey of state-of-the-arts, challenges and opportunities“. *Expert Systems with Applications* 153 (2020), <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2019.112986>. (staženo 30. dubna 2023).

„Mehr Fortschritt Wagen Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit Koalitionsvertrag 2021— 2025 Zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (Spd), Bündnis 90 / Die Grünen und Den Freien Demokraten (Fdp)“. Sozialdemokratische Partei Deutschlands. https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf (staženo 28. dubna 2023).

„Meistgenutzte Informationsquellen der Bevölkerung in Deutschland im Jahr 2022“. Statista. červen 2021. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/171257/umfrage/normalerweise-genutzte-quelle-fuer-informationen/> (staženo 1. května 2023).

Nařízení vlády č. 92/2016 Sb. ze dne 22. března 2016.

„Národní strategie pro čelení hybridnímu působení“. Ministerstvo obrany, Praha 2021 <https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/narodni-strategie-pro-celeni-hybridnimu-pusobeni.pdf> (staženo 15.dubna 2023).

Německý trestní zákoník, §86, ve znění účinném k 2.5.2023

„Obyvatelstvo“. Český statistický úřad. 2022. https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide (staženo 30. dubna 2023).

„Policy shift overview: How the Czech Republic became one of the European leaders in countering Russian disinformation“. European Values. 10. května 2017. <https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2022/04/policy-shift-overview-how-the-czech-republic-became-one-of-the-european-leaders-in-countering-russian-disinformation.pdf> (staženo 1. května. 2023).

„Pressekodex“. Presserat. <https://www.presserat.de/pressekodex.html> (staženo 1. května 2023).

Rechtik, Marek a Miroslav Mareš. „Russian disinformation threat: comparative case study of Czech and Slovak approaches“. *Journal of Comparative Politics* 14, č. 1 (leden 2021): 4-19.

„Report on main trends and legal developments at national level on disinformation and national policies during the electoral campaigns“. European Digital Media Observatory. 2020. <https://edmo.eu/wp-content/uploads/2021/12/Policies-to-tackle-disinformation-in-EU-member-states-during-elections-Report.pdf> (staženo 1. května 2023).

„Rolle des Verfassungsschutzes“. Bundesamt für Verfassungsschutz. https://www.verfassungsschutz.de/DE/themen/spionage-und-proliferationsabwehr/rolle-des-verfassungsschutzes/rolle-des-verfassungsschutzes_artikel.html (staženo 25. května 2023).

Rogner, Šimon. „Státní zástupce obžaloval Janu Peterkovou za lži o úmrtích seniorů po očkování“. *ČT24*, 27. září 2022, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3532478-statni-zastupce-obzaloval-janu-peterkovou-za-lzi-o-umrtich-senioru-po-ockovani> (staženo 1. května 2022)

„Rundfunkgebühren werden künftig strenger kontrolliert“. *Handelsblatt*, 24. dubna 2007, <https://www.handelsblatt.com/unternehmen/it-medien/forderung-der-eu-kommission-rundfunkgebuehren-werden-kuenftig-strenger-kontrolliert/2799540.html> (staženo 1. května 2023).

Schedelbeck, Paul a Miriam Harner, Jasmin Körber, „Facebook-Gesetz: Ein Gesetz, das die Freiheit im Netz beschneiden könnte“. *Puls Radio*, 2. ledna 2018,

<https://www.br.de/puls/themen/netz/hate-speech-maas-gesetz-100.html> (staženo 1. května 2023).

„Sledovanost televize – co jsou fakta a co mýty?“. Atmedia. říjen 2019.

<https://www.atmedia.cz/sledovanost-televize-co-jsou-fakta-a-co-myty> (staženo 30. dubna 2023).

Schnauffer, Tad A. II. „Redefining Hybrid Warfare: Russia’s Non-linear War against the West“. *Journal of Strategic Security* 10, č. 1 (2017): 17-31, <http://doi.org/10.5038/1944-0472.10.1.1538> (staženo 30. dubna 2023).

„Speciální dokumenty - FAQ“. Centrum proti hybridním hrozbám, <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/specialni-dokumenty-faq.aspx> (staženo 1. května 2023).

„Strafbare Inhalte wirksam bekämpfen“. Die Bundesregierung.

<https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/umgang-mit-desinformation/netzwerkdurchsetzungsgesetz-1875134> (staženo 1. května 2023).

„Velitelství informačních a kybernetických sil.“ Ministerstvo obrany. Arnáda ČR.

<https://acr.army.cz/struktura/generalni/kyb/velitelstvi-kybernetickych-sil-a-informacnich-operaci-214169/> (staženo 1. května 2023).

„Verfassungsschutzbericht2021“. Bundesamt für Verfassungsschutz.

<https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/DE/verfassungsschutzbericht-e/2022-06-07-verfassungsschutzbericht-2021.html> (staženo 1. května 2023).

„Vláda vyhlásila první bezpečnostní stupeň a povolala 550 vojáků“. ČT24, 22. března 2016,

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1732015-vlada-vyhlasila-prvni-bezpecnostni-stupen-a-povolala-550-vojaku> (staženo 1. května 2023).

„Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací“. Vláda České republiky. 15. února 2023.

https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenci_vlady/vladni-zmocnenec-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-194841/ (staženo 1. května 2023).

„Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 1996 a 1997“. Bezpečnostní informační služba, 1. června 1998, <https://www.bis.cz/vyrocni-zpravy/vyrocni-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-1996-a-1997-d63d487e.html> (staženo 1. května 2023).

„Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2016“. Bezpečnostní informační služba, 24. října 2017, <https://www.bis.cz/vyrocni-zpravy/vyrocni-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2016-d30334e2.html> (staženo 1. května 2023).

„Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2020“. Bezpečnostní informační služba, 23. listopadu 2021, <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2020-158d1414.html> (staženo 1. května 2023).

„Výroční zpráva o činnosti Vojenského zpravodajství za rok 2014“. Ministerstvo obrany České republiky. Vojenské zpravodajství. <https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocní-zprava-2014.pdf> (staženo 1. května 2023).

„Výroční zpráva o činnosti Vojenského zpravodajství za rok 2020“. Ministerstvo obrany České republiky. Vojenské zpravodajství. <https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocní-zprava-2020.pdf> (staženo 1. května 2023).

„Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2021“. Bezpečnostní informační služba. 2021. <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2021-vz-cz-2.pdf> (staženo 1. května 2023).

„What is Hybrid CoE?“. Hybrid CoE. <https://www.hybridcoe.fi/who-what-and-how/> (staženo 1. května. 2023).

Wiegold, Thomas. „Ausnahmefall Deutschland – Die Debatte um einen Einsatz der Bundeswehr im Innen“.

Bundeszentrale für politische Bildung. 11. srpna 2017.

<https://www.bpb.de/politik/grundfragen/deutsche-verteidigungspolitik/254178/einsatz-im-innern> (staženo 1. května 2023).

Základní zákon Spolkové republiky Německo ve znění účinném k 1. květnu 2023.

Zákon č. 40/2009 Sb.. Trestního zákoníku ve znění účinném 3.5.2023

Zákon č. 154/1994 Sb., Zákon o bezpečnostní informační službě, ve znění účinném k 1. 5. 2023.

Zákon č. 46/2000 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném k 1. 5. 2023.

Zákon č. 231/2001 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném k 1. 5. 2023.

„Zentrum Operative Kommunikation der Bundeswehr“. Bundeswehr.

<https://www.bundeswehr.de/de/organisation/cyber-und-informationsraum/kommando-und-organisation-cir/kommando-cyber-und-informationsraum/zentrum-operative-kommunikation-der-bundeswehr> (staženo 1. května 2020)